

Přítomnost

ROČNÍK XIII

V PRAZE 3. ČERVNA 1936

ZA KČ 2.—

Jaký je Léon Blum

GUSTAV WINTER

Kocourkov ve filmové propagandě

OTTO RÁDL

Pokroky lékařství po válce

K. H. KLAPER

Osudy slov

A. J. STORFER

Mladí nezaměstnaní a čeští spisovatelé

M. PUJMANOVÁ

Socialismus a hospodářský program

Z. SMETÁČEK

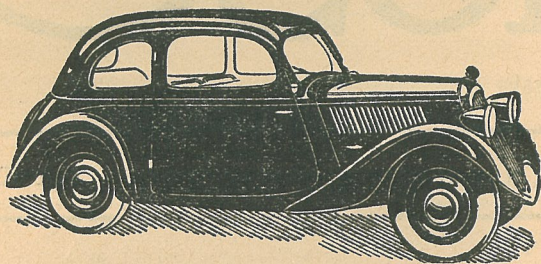
Budeme dávat pozor — Ze sjezdu národních socialistů - místo referátu

Politika dvojí koleje — Úcta k české řeči — Jakému teroru neustoupíme — Oposice proti vládě nebo proti státu nebo proti sobě? — Konečně u cíle — K rakvickému případu

ŠKODA POPULAR

šetří penězi a časem, skýtá pohodlí a bezpečnost, je praktický a elegantní, zpříjemňuje život.

ASAP - Závod Mladá Boleslav

LUDVÍK KUBA

ČTENÍ O DALMÁCIÍ

Nová kouzelná kniha o slovanském kraji napsaná z lásky k němu a jeho lidu

25 barevných reprodukcí obrazů samotného autora
240 stran, 40 Kč brož., 52 Kč v celopl. vazbě

U KNIHKUPCŮ

DRUŽSTEVNÍ PRÁCE V PRAZE

V komisi **B. M. KLIKA, Praha I, Melantrichova 1**

BLOK

SKUPINA SOCIALISTICKÝCH
SPISOVATELŮ A KRITIKŮ VYDÁVÁ

ČTVRTLETNÍK »U«

za redakce: B. Václavka, P. Jilemnického a J. Nohy

za spolupráce: většiny významných levých spisovatelů všech národností ČSR a mnoha zahraničních

Ve 2. svazku o 96 str. za 9 Kč

jsou zastoupeni: J. Bartuška, J. R. Becher, B. Brecht, F. Brügel, Z. Černý, J. Hájek, I. Jelínek, K. Jiříček, Z. Kriebel, S. Ludkiewicz, G. Lukacs, O. Lyschorsky, K. Marin, J. Morvay, F. Nechvátal, S. K. Neumann, O. Nouza, F. Pišek, A. Pospíšilová, M. Pujmanová, J. Rohan, L. Svoboda, N. Tichonov, B. Tomíček, B. Václavek

objednávky
u knihkupců
nebo:

Dr. JAROSLAV KOHOUTEK
PRAHA - VYSOČANY 261

l é k a ř i

Odborný lékař pro porodnictví a pro nemoci žen
MUDr. K. STEINBACH
PRAHA II, Havlíčkovy náměstí 22. — Ord. 9—11, 2—4. — Telefon 270-13

KLUB PŘÍTOMNOST

sekretariát a klubovní místnost v Praze XI., budova
Všeobecného pensijního ústavu (vých. vchod), tel. 355-33

Pravidelné debatní večery ve středu v 19.30 hod.

Večery konají se na Barrandově.

Referují 10. VI. poslanec Josef Stivín:

Mezinárodní politická situace
a socialisté.

17. VI. dr. Jaromír Kopecký:

Malá Dohoda po bukureštské
manifestaci

Tímto večerem bude ukončena letní sezona.

Zmínili jsme se zde již o tom, jak veliký význam přikládáme politické práci na venkově, který jest vydán jednostranně propagandě politických stran, a nabídlí jsme se, že usnadníme založení i činnost debatních klubů, které by sledovaly stejné cíle jako Klub Přítomnost. Že byl náš podnět správně pochopen, o tom svědčí především Klub Přítomnost v Sadské, který již dále než rok rozvíjí úspěšnou činnost a sáruje kolem sebe poctivou a výchovnou práci. Schází se pravidelně jednou týdně k debatním večerům a diskutuje všechny aktuální otázky našeho veřejného života. Za poslední rok konal 19 přednášek klubovních a 13 veřejných, na nichž mezi jinými promluvil redaktor Jiše, dr. Kubka, senátor Modráček, dr. Kříženecký,

ministr Nečas a redaktor Beneš. Toto je pravá práce pro demokracii a stát! Nejen několik dní před volbami, kdy voliči jsou zmateni překotnou agitací často nekvalifikovaných řečníků, ale soustavně, pravidelně, věcně a neúhybně je nutno věnovati se politickému vzdělávání venkova. Klub Přítomnost v Sadské je vzácným příkladem drobné činnosti v demokracii a zaslouží práci pro demokracii. Popskytne rádi na základě svých zkušeností také jiným střediskům informace a usnadníme podle svých možností jejich snahy, kdyby zamýšlela založit Klub Přítomnost v jiných městech. Stačí zájem několika jednotlivců, aby to přispělo k zvýšení politické úrovně celého města.

OBSAH 21. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: BEDŘICH PILC: Habsburkové ve vyhnanství. — **STANISLAV YESTER:** Špiónážní soubor. — **V. BORIN:** Chléb náš vezdejší za cara a sovětů. — **LADISLAV KRATOCHVÍL:** Kultura a hysterie. — Naše stanovisko k Fénixu. — **ZDENĚK SMETÁČEK:** Boj proti fašismu čili teorie a praxe. — Čech a Němec ve Stavovském divadle. — Poslední okresní volby a generační problém. — Hrozí nám nová cena. — Bez ústavního soudu. — Nové tažení proti „opusům“. — Máme jim co říci? — Trapné vysvědčení, ale čí? — Ještě družstva. — Lidé a stroje.

Přítomnost

za redakci
odpovídá **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE II., NÁRODNÍ TRÍDA 18

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. • Nevýžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.— • Užívání nov. známek povoleno řed. pošt a tel. v Praze č. 13301-24-VI z 10. I. 1924 • Podací úřad Praha 25

TISKEM KNIHTISKÁRNÝ O R B I S, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA Č. 62

Jaký je Léon Blum

V studii, kterou jsem věnoval Léonu Blumovi asi před deseti lety, napsal jsem, že Blum „zůstává velikou nadějí své strany pro rozhodné chvíle“. Rozhodná chvíle přišla, a Léon Blum bude za několik dní prvním socialistickým ministerským předsedou Francie. Tak se dovršuje jeden z nejzajímavějších osudů francouzského veřejného života. Není to arci jeden z těch osudů mimo běžný průměr, o nichž mluví Anatole de Monzie. Není v něm překvapujících v nějších dobrodružství, sensačních zvratů, situací jako dělaných pro kino. Dobrodružnost tohoto osudu je čistě vnitřní a duchovní.

Původ a život.

Léon Blum se narodil v Paříži v židovské obchodnické rodině v ulici St. Denis roku 1872. „Vyrostl jsem v lidové čtvrti, kde se ve vzduchu vznášely ještě vzpomínky na pařížské revoluce. Než jsem začal chodit do gymnasia, chodil jsem do obecných škol ve svém okrese, kde jsem poznal syny drobných republikánských řemeslníků,“ praví Blum sám. Tento „roztomilý žid“, jak mu říká jeho nepřítel pan René Benjamin, vytýkající mu jeho aristokratický vzhled, tato „socialistická holčička“, jak ho tituluje opovržlivě Léon Daudet s výše své hřmotné otylosti, tento estét, jenž k aktivní politice přišel poměrně pozdě, poznal tedy ve svém dětství ovzduší, ne-li přímo proletářské, aspoň maloburžoasní a lidové. Nezapomínejme na některé vlivy rodinné. Babička s matčiny strany, jež na něho měla veliký vliv, byla republikánka již za druhého císařství a netajila se později sympatiemi pro komunardy. Matka byla fanatička spravedlnosti bez jakéhokoli sociálního pozadí; ale spravedlnost je od jakživa revolučním kvasem francouzského socialismu. — Proudhon napsal celou knihu o spravedlnosti, Jaurès vyložil nejkrásnější své socialistické kredo právě v řeči o spravedlnosti — tento prvek tedy také přispěl svým dílem k tomu, že se Blum přes svůj buržoasní původ nikdy necítil buržoou.

Arci ho ani jeho fyzické a duševní založení, ani jeho záliby nevedly původně k politice. Vysoký, útlý hoch fenomenálního nadání, jež z něho od začátku dělalo premianta třídy, byl váben spíše k literatuře a k umění. V „Revue Blanche“, jež sdružovala v devadesátých letech jednu část literární mládeže s jistým anarchistickým hrotem, uveřejňoval své první práce; byly to divadelní referáty a literární komentáře. O politiku má ovšem zájem, ale celá jeho generace politisovala. Že se tento zájem vyhranil v socialismu, o to se přičinil podle Blumova svědectví Lucien Herr, knihovník Ecole Normale Supérieure, jenž hluboce působil na několik generací francouzské intelektuální elity. K důvěrnosti mezi nimi oběma došlo vlastně až r. 1893, když už měl Léon Blum Ecole Normale za sebou; Herr byl členem jedné z tehdejších socialistických frakcí a pod jeho

vlivem se mladý intelektuál, koketující s anarchií, změnil postupně v přesvědčeného socialistu. Ostatní dodělal Jaurès, s nímž se Blum osobně seznámil roku 1896, a Dreyfusova aféra, jež přesvědčila mnoho socialistů, dosud teoretických, o nutnosti činného zásahu do politiky. Roku 1899 vstupuje Léon Blum do skupiny „Unité socialiste“, sdružující mladou socialistickou inteligenci.

Ani to není ještě vstupem do skutečné politické aktivity. Blum se po jistém zdráhání — neboť mnohostrannost jeho talentu mu umožňovala širokou volbu — rozhodl pro kariéru právníckou a skvěle debutoval v „Conseil d'Etat“, právně ústavním soudu, jenž funguje hlučně jako poradní sbor vlády při vypracování předloh zákonů. Zde vykonal velmi platné služby za vlády Waldeck-Rousseauovy, když běželo o zákony, jimiž mělo být chráněno laické školství, a za vlád pozdějších, když šlo o celou laicisaci státu. Léon Blum je spoluautorem vládního návrhu na odluku církve od státu. Při tom nezapomíná na literaturu, píše ironické glosy, s nimiž Jaurès vždycky souhlasí, komentuje se stejnou ironií konvenčnost buržoasního manželství v knize, jež mu byla často vytýkána, ale nezapomíná rovněž na socialisty. Roku 1901 vydává ve dvou svazcích rozbor socialistických sjezdů francouzských od 1876 do 1900, roku 1904 se účastní sjezdu své frakce, na němž bylo usneseno pracovat pro sjednocení socialistického hnutí, a když je strana založena a Jaurès počíná vydávati svou „Humanité“, řídí v ní Léon Blum asi rok literární rubriku. Do politiky činné se mu stále ještě nechce. Když mu Jaurès radí 1906, aby kandidoval, odmítá rozhodně.

Když za války vstupuje Marcel Sembat jménem socialistů do vlády národní jednoty, povolává k sobě Léona Bluma jako šéfa svého kabinetu. Tím se vlastně teprve dostává Blum definitivně do činné politiky. Krátce před tím, několik neděl před válkou, vyšlo jeho největší literární dílo — studie o Stendhalovi. Válka odňala ovšem jakoukoli aktuálnost této knize, do níž Blum vložil velmi mnoho učnosti a ještě více bystrého kritického smyslu. A tak tato větev Blumova zájmu a Blumovy činnosti byla sražena válečnou bouří právě ve svém nejkrásnějším rozkvětu. Můžeme v tom viděti přímo symbol. Celému dalšímu Blumovu životu dává válka novou a tentokrát definitivní orientaci. V Sembatově sousedství poznává praktický život se stráně, jichž doposud neviděl — Sembat byl ministrem veřejných prací a to byl za války jeden z nejchoulostivějších resortů — socialism čistě akademický, který pěstoval do té doby, se mu zdá přepychem v době, kdy se ukazují veliké sociální převraty jako následek války. Když pak pod vlivem ruské revoluce se ocitá v nebezpečí jednota socialistické strany, považuje za svou povinnost vstoupiti přímo do života strany a pokusit se onu jednotu zachrániti právě proto, aby v nastávajících velikých událostech mohla strana vystupovat s náležitou silou.

Kariéra ve straně.

A strana mu ihned vyhrazuje místo, k němuž ho jeho mimořádná inteligence předurčuje. Zavraždění Jaurèsovo otevřelo ve francouzském socialistickém hnutí mezeru, která po celou dobu války zůstala nevyplněna. Blum ji vyplňuje. Právě to, že se držel tak dlouho stranou aktivní politiky a že se nemísil do složitých konfliktů sekt a frakcí, umožňuje mu postavit se do středu jako sjednocovací element přijatelný všem. Ačkoli je znám mezi zasvěcenci jako „sympathisant“ po dlouhá léta, pro širokou stranickou veřejnost je „homo novus“, jenž s veškerou prestiží svého nadání přichází zachránit stranu ve chvíli, kdy jí hrozí rozvrat. Na sjezdu v dubnu 1919 je to již on, jenž formuluje ve skvělé synthese program socialismu v periodě přerodu, jež se koncem války otevřela. Je pro sociální revoluci, ale bez romantiky barikád, pro sociální revoluci, i když se v něčem bude lišit od forem demokracie buržoasní. Tuto revoluci je třeba připravovat demokratisací školství a výroby a kontrolou veřejnosti nad podniky pracujícími pro obecný zájem. K tomu úkolu však musí být strana jednotná, neboť socialism potřebuje jak obezřelých taktiků, tak odhodlaných revolucionářů, a společný cíl stojí výše než dočasné rozdíly. Na podzim 1919 se dostává Léon Blum po prvé do parlamentu, a rozumí se opět jaksi samozřejmě, že je zvolen sekretářem svého poslancského klubu, což je funkce vedoucí, neboť socialistický klub tehdy neměl funkce předsednické.

Stal se takto politickým vůdcem své strany ve chvíli zvlášť nevděčné. Uvnitř se strana otřásala rozporem mezi tradičními socialisty a komunisty — třetí internacionále záleželo právě na rozbití francouzské strany a nelitovala k tomu ani oběti, ani námahy — navenek stála ve splendidní izolaci proti celé oficiální politice země svým zásadním odporem proti mírovým smlouvám a proti nacionalistické taktice, kterou Francie praktikovala vůči bývalým nepřítelům. Blum chápe již tehdy ošidnost a krátkozrakost umíněně nesmiřitelné politiky reparační a vypočítává, do jakých beznadějných hloubek zabřednou francouzské finance bezstarostnou vírou, že Němci všechno zaplatí. Některé jeho řeči z r. 1920 jsou krásnou ukázkou jeho jasnovidnosti a také jeho kompetence ve finančních věcech. Neboť až na buňku filologickou — přes veliké úsilí se nenaučil řádně ani německy, ani anglicky — má snad Léon Blum buňky všecky. Na druhé straně však chápe Blum také, že versailleská mírová smlouva nemá jen samé stinné stránky, jak tvrdí běžná agitace ne bez vlivu Moskvy, jež tehdy vidí v mírových smlouvách jen „nástroj franko-anglického buržoasního imperialismu“. A v společných poradách se socialisty z ostatních západních zemí interesovaných na reparacích hledí spravedlivě zjistiti, co je správného a co nikoli ve smlouvách, o něž Francie opírá po válce své finanční a politické nároky. Jednotu strany trvale nezachoval a nebyl by ji mohl zachovat nikdo jiný; a když v Tours rozchodem s komunisty ztratila strana přes dvě třetiny svých členů, svůj denní list a svou pokladnu, bylo to do jisté míry neštěstí, ale dovolilo to aspoň Blumovi vybudovat stranu znova a vtisknout jí pečeť své individuality.

Po patnáct let vedl pak svou stranu uprostřed zmatků francouzské poválečné politiky. Řekl jsem v předešlé stati, uveřejněné v tomto listě, že francouzský socialism po dlouhou dobu nestál přímo pod diktátem

okamžité vládní odpovědnosti jako socialism u nás. Léon Blum využil až do dna této veliké taktické výhody. Odmítal přijmout účast ve vládě, i když bylo mnoho důvodů, aby tu účast přijal. Byla-li tato taktika vždycky správná čili nic, řekne teprve budoucnost. Ale straně jako organismu šla jistě k duhu. Při tom Blum neprovozoval slovní radikalism, propůjčoval několika levým vládám pomoc svého bohatého talentu, vůči slušným konservativním politikům byl rytířským parlamentním šermířem — je známo, jak veliká osobní účta spojovala Bluma s Poincaré, ačkoli jinak je všechno oddělovalo — a ve své straně zůstával mužem středu, arbitrem ve sporech mezi frakcemi, na něž se strana štěpila. Na sjezdech strany bývalo jeho úkolem sepsat onu „motion d'unanimité“, jednomyslnou resoluci, jež byla nakonec přijata jako politická směrnice strany na nejbližší rok. Blum nechal nejdříve vymluvit řečníky všech odstínů, pak vystoupil, aby dokázal, že v podstatě jsou všichni více méně jednoho mínění, a v resoluční komisi dosáhl — často po velikých nesnázích a několika nočních schůzích — že byl přijat jeho text, který dělal všechnu čest jeho stylistickému umu. Buržoasní tisk nazýval tyto resoluce „bílým černochem“ — *nègre blanc* — neboť se prý daly obrátit tak i onak podle potřeby. Tak docela to nebylo, ačkoli je samozřejmé, že potřeba synthese vyžadovala někdy veliké pružnosti v slovech a ve skutcích. Jen jednou vystoupil Blum z této úlohy syntetika a zprostředkovatele; to když r. 1933 došlo k veliké srážce mezi většinou strany Renaudelem a jeho přáteli. Mezi ním a Renaudelem byla ovšem neshoda povah, ale to arci nebyl jediný důvod, proč se Blum přičinil, aby konflikt byl vyřešen radikální amputací a ne kompromisem jako obvykle. To je však příliš čerstvá historie a také zde teprve pozdější budoucnost spravedlivě rozdělí světlo a stín.

Jak bude vládnout?

Vše další je už takřka přítomnost a v živé paměti. Šestý únor, jednotná fronta s komunisty, pak lidový blok se všemi stranami levice, prudká politická kampaň proti Lavalovi, jež by byla bezmála stála Léona Bluma život, a konečně vyhrané volby, jež mu otevřely cestu k moci. Ti, kdož sledovali jeho životní dráhu až doposud, kladou si otázku, co učiní s mocí tento muž, jenž osobně po ní a po jejích výhodách nikdy netoužil a ve své dosavadní politice dělal dojem ideologa, myslícího v absolutnu. Řekl jsem již předešle, že je třeba rozeznávat mezi Blumem před šestým únorem a po šestém únoru. Ale nadto bude třeba ještě oddělit silnou čarou Bluma před vstupem do vlády a Bluma po vstupu do ní. A byl to on sám, jenž před malým sjezdem své strany týden po vyhraných užších volbách onu čaru vedl. Není možno necitovat závěrečnou pasáž z řeči, kterou za té příležitosti pronesl, neboť v ní se výslovně loučí Blum nový s Blumem starým:

„V zápase jako je onen, jenž nám nastává, je třeba vůdce. Je třeba, aby vedení bylo prováděno pod vaší stálou kontrolou, ale bez výhrad. Ještě nikdy jsem k vám nemluvil takto. Víte, že jsem naopak získal vaši důvěru svým stálým úsilím smířovacím a přesvědčovacím. Dnes je to něco jiného. Za nových okolností se musí v člověku probudit nový člověk. Nevím, mám-li vlastnost vůdce v zápase tak nesnadném. Nemohu to vědět o nic lépe než kdokoli z vás. Je to zkouška, kterou se mnou podniknete a kterou podniknu já sám se sebou. Ale jedno mi nebude scházet nikdy, to je odhodlanost, odvaha a věrnost.“

Ano, své schopnosti vůdcovské bude musit teprve Léon Blum ukázat, neboť je něco docela jiného vést politickou stranu a spravovat světovou velmoc. Ale proč by je neukázal? Když po prvé přišli k vládě angličtí labouristé, ptalo se anglické veřejné mínění s nepokojem, jsou-li tito noví lidé schopni vládnout. A oni nebyli o nic méně schopni než staré rodiny, jež do té doby vedly anglickou politiku, ačkoli v onom prvním Labour Government nebylo právě nadprůměrných politických veličin. Nelze tedy pochybovat předem o tom, že Léon Blum dovede vládnout aspoň tak dobře, jako všichni jeho předchůdci. O jeho inteligenci a věcné kvalifikaci nepochybuje ovšem nikdo, ani jeho nejhorší odpůrci. Ti naopak vyslovují strach z toho, že se předsedou vlády stává najednou muž až příliš chytrý. Je tu ovšem onen problém specificky vůdcovský, na nějž Blum sám v citované řeči narazil. I zde je možno otevřít mu široký úvěr. Herriot nebo Painlevé, mužové podobné duševní formace jako on, nebyli právě nejhorší mezi francouzskými ministerskými předsedy.

Jeho omyly.

Zbývá tedy otázka, bude-li Léon Blum jako předseda vlády myslet tak v absolutnu — a hlavně jednat v absolutnu — jako když byl vůdcem strany. A jeho odpůrci připomínají škodolibě, jak ho často toto přímočaré myšlení svedlo k omylům. Blum se zajisté mýlil jako jiní. Je známo na příklad, jak před volbami 1928 prohlásil s apodiktickou jistotou, že bude zvolen, načež byl poražen a teprve několik měsíců poté získal v doplňovací volbě mandát v Narbonne, který má dodnes. Je stejně známo, že se mýlil v odhadu Hitlerovy budoucnosti a že předvídal likvidaci Hitlerova hnutí několik neděl předtím, než se naopak Hitler stal pánem Německa. Mýlil se beze sporu i tehdy, když podceňoval možnost fašistického nebezpečí ve své vlastní zemi.

A nejednou se mýlil v osobách, nejčastěji proto, že u nich předpokládal stejnou mravní úroveň, na jaké stál sám. Ale neomylní jsou v politice i v jiném jen ti, kdo sami nic nedělají. Naproti tomu velmi často projevil Blum dar přímo prorocký, takže ti, kdož naráželi na jeho židovský původ, jmenovali ho „posledním prorokem Izraele“, kdežto jiní ho nazývali klasičtěji Kasandrou. Neboť jeho prorocství byla většinou smutná jako věštby princezny trojské. Jak již řečeno, předvídal vývoj reparační otázky o mnoho let napřed, podobně však správně vytušil také vývoj událostí v Evropě, nebude-li včas uzavřena smlouva o omezení zbrojení. Myšlení v absolutnu má svá nebezpečí, ale jak vidno, nevylučuje někdy správné vidění budoucnosti.

Ostatně než ještě se Blum ujal vlády, pochopil sám, že jednat v absolutnu by bylo nebezpečné za nynější mezinárodní situace. Jeho programová řeč na malém sjezdu strany je naopak vzorem politické odstíněnosti a státnické rozvahy. Jak často mu bylo na příklad vytýkáno, že navrhoval jednostranné odzbrojení Francie beze zřetele k tomu, odzbrojí-li ostatní, očekáváje, že právě francouzský příklad vyvolá živelnou touhu po napodobení v druhých zemích. Nevím, má-li ještě dnes Léon Blum tento názor, ale jisto je, že na něm nestaví svou naději na zachování míru a že naopak výslovně prohlašuje za program své zahraniční politiky návrat k ženevskému protokolu, účinnou vzájemnou pomoc a odzbrojení postupné, nikoli jednostranné.

Některé detaily o něm.

Dívčí útlost Blumova zjevu není ostatně příznakem slabosti. Jeho pracovní výkonnost není asi menší než Jaurèsova. Být vůdcem veliké strany, náčelníkem velikého poslaneckého klubu, psát každý den politický úvodník do svého listu, pracovat kompetentně v několika parlamentních výborech, mluvit na schůzích, udržovat společenský život a k tomu ještě provozovat výdělečné zaměstnání — před několika lety se Blum vzdal svého místa v Conseil d'Etat a provozuje advokacii — to je i čistě fyzicky denní výkon ohromný. Je také pozoruhodno, jak se poměrně brzy zotavil po atentátu, který naň byl spáchán letos v březnu, ačkoli lékaři byli dosti pesimističtí v první chvíli. Jeho fyzická konstituce není zkrátka robustní, ale v jádře zdravá a odolná, podobně jako jeho hlas, tenký, ale vytrvalý, prorážející vítězně hluk v parlamentní síni nebo na veřejné schůzi. A je možno říci, že právě onen atentát vytvořil konečně to pojítko citovosti mezi ním a masami, jež mu do té doby scházelo. Půl milionu osob čítal průvod, jenž prošel Paříží několik dní po onom atentátu, jako důkaz sympatií k jeho oběti. Nikdo nikdy nepochyboval o upřímnosti jeho socialistického přesvědčení. Ale víra v tu upřímnost vzrostla neobyčejně, když byla posvěcena prolitou krví.

Dodejme, že Blum má ještě jednu vlastnost ve Francii velmi vzácnou — obětavost jdoucí do peněz. Řeknete, že je-li člověk bohat, je obětavost ctností ne příliš záslužnou a že se může rozumět sama sebou. Ve Francii se samo sebou nerozumí. Bohatí lidé zde nevstupují zpravidla do politického života s úmyslem, aby v něm nechali své peníze. U mnohých jde o úmysl právě opačný a i ti, kteří si zachovávají čisté ruce, dávají pozor, aby neztratili. O Blumově bohatství se povídaly hotové legendy. Nebylo to tak zlé, ale jisto je, že Blum bohat byl. Velkou část těch peněz pohltila podpora strany a jejího listu v dobách nejhorších. Jednoho dne se takto dostal Léon Blum až na dno svých prostředků a právě proto musil vyměnit své úřednické povolání za výnosnější advokacii. Je-li mu tento povahový rys přičítán k dobru v jeho vlastních řadách, nechtěl bych říci, že je podobně oceňován mezi jeho odpůrci nebo indiferentními. Ten vzácný exemplář, který na politiku doplácí, to musí být nějaký fanatik a člověk vůbec nebezpečný. Pověst o onom fanatismu, jež Bluma obklopuje, vznikla pravděpodobně právě z toho důvodu. Francouz nastavuje pro své přesvědčení beze všeho kůži, ale velmi nerad peněženku. Kdo tak činí, vymyká se z průměru. Někteří soudí, že je to stopa židovského elementu v něm. Blum pochází z rodiny úplně asimilované, jaké nejsou ve Francii vzácností, jeho myšlení je přímo vzorem kartesiánské logičnosti, jeho styl svědčí o tom, že je Francouzem až do morku.

A s tím stylem se zase dostáváme k druhé části Blumovy osobnosti, literární. Jak jsem řekl, vstup do aktivní politiky znamenal pro Bluma rozloučení s činností literární a s literárními ambicemi, jež pravděpodobně měl. Ale nemohl ovšem ubít v Blumovi literární zájem, a ten proráží chvílemi celou další jeho činností politickou. Blum neztratil kontakt s literárními kruhy, ví se na příklad, že přes propast politických rozdílů byl ve velmi dobrém poměru s Louisem Barthou, s nímž ho spojovaly jisté literární zájmy a časté styky v literární společnosti. Byl jedním z důvěrných přátel Anny de Noailles a měl pravděpodobně vliv na politickou formaci této básníčce kněžny - demokratky. Hlásí se

do obce ctiteľů Viktora Huga a neváhá uprostřed živé politické sezony přerušit seriál svých politických článků, aby věnoval úvodník Hugovi v padesáté výročí jeho smrti. A tento politikův úvodník v politickém listě bylo to nejvýznamnější a nejjemnější, co bylo literárně o Hugovi řečeno po celé období loňských hugovských oslav. Vrátil se po letech k Stendhalovi, své první literární lásce, a před třemi lety se dočkala Paříž zajímavého překvapení. Vůdce socialistické strany přednášel v divadle Ambassadeurs o Stendhalovi před publikem, v němž pravděpodobně bylo velmi málo socialistů. Po dvacet let nevydal žádnou knihu kromě několika politických brožurek. Ale smrt Dreyfusova ho loni přiměla k tomu, aby přerušil toto dlouhé mlčení a neveliká knížka vzpomínek na „Aféru“ je důkazem, jak velikého umělce slova potlačil v sobě Léon Blum politik. A tato umělecká složka jeho bytosti naprosto není poslední z příčin onoho osobního kouzla, jímž si Blum podmaňuje své okolí. Můžeme být jisti, že zůstane součástí osobnosti také Bluma — ministerského předsedy. Jak řekl v těchto dnech v kuloárech sněmovny jeden poslanec, jenž není jeho stoupencem politickým, „ať už bude v Blumově vládním prohlášení cokoli, aspoň bude psáno slušně francouzsky“. Což není malý kompliment v této zemi, kde je kult formy vypestován na úroveň, o níž u nás nemá politický život ani ponětí.

Gustav Winter.

poznámky

Budeme dávat pozor

Půjčka na obranu státu nebyla ještě ani schválena senátem, nebyla podepsána prezidentem republiky, a už se na ni úpisy jen sypaly. Přišla brzy po zákoně na obranu státu, který byl nejlepší propagandou pro půjčku, a zaplať bůh za to, že se to pochopilo. Ještě by se ovšem mělo všude pochopit, že tato půjčka je příležitost, jak ukázat prakticky vlastenectví.

V parlamentě žádaly některé strany, aby se chudým a tedy malým úpisovatelům poskytly větší výhody než úpisovatelům velkým, tedy bohatým. Komunisté dokonce navrhovali, aby půjčka byla pro bohaté vrstvy povinná. Ale byla to jen demagogie?

Však to známe z městských činžáků: Koluje-li po domě sběrací arch na Červený kříž, na chudé a hladové děti, na Masarykovu ligu proti tuberkulóze a na co se všechno vybírá, bývá to poučné čtení. U pětikoron, věnovaných na dobročinný účel, nacházíme zpravidla jména malých lidí. Úřednickové, malí živnostníci a obchodníci dávají po pěti korunách, ale dvě, nejvyšší tři koruny je vyhrazeno dávat jen pánům ředitelům, vrchním ředitelům, velkoobchodníkům a fabrikantům. Pozor, aby úpisy na půjčku k obraně státu nevypadaly jako ty sběrací archy z činžáků. Neříkali bychom to, kdybychom neměli zkušenosti s nedávnou Půjčkou práce, která sice dopadla nad očekávání skvěle, ale méně skvěle jsou zkušenosti právě s nejzávažnějšími vrstvami. Jeden ministr — a nebyl to ministr financí — který povahou svého resortu měl možnost znát podrobně úpisy na Půjčku práce, jednou neprozřetelně řekl, že by veřejnost užasla, jak málo na Půjčku práce upsali nejbohatší lidé v tomto státě a jak půjčku nesli a k dobrému cíli donesli malí a střední strádalové spolu se zaměstnanci a občany jinak námezdnými. Takový seznam úpisovatelů podle majetnosti prý existoval a byl smutným svědectvím pro ty, kdo se nejčastěji bijí v prsa pro drahou vlast a prsním tónem mluví o vlastenectví.

Nikdo nebude terorizován, nikdo nucen a denuncován. Je třeba optimismu, je třeba věřit, že ten prsní tón je vždy upřímný, a hlavně je naděje, že nevyhynul ještě rozum, který říká, že bohatý člověk má mít větší zájem na své obraně než

chudý. Chudý ztrácí jen střechu nad hlavou, bohatý mnohem víc, přežene-li se přes zemi válečná vichřice. Budeme však přece dávat pozor. Ne proto, abychom na kohokoli mohli ukazovat prstem, ale abychom se přesvědčili, kolik je v těchto vrstvách upřímnosti a kolik rozumu.

ih

Socialismus a hospodářský program

Sociálně demokratická strana uveřejnila minulý týden souborně hospodářské požadavky, na nichž se usnesl její výkonný výbor a které budou jejím programem pro nejbližší dobu. Pilíře, na nichž tento program spočívá, jsou tři: důraz na rozsáhlou investiční činnost veřejných svazků, zejména státu a obcí, požadavek reformovat stanoviny Národní banky tak, aby mohla provádět operace na volném trhu, a návrh, aby se zrušil poměr měny ke zlatu a aby čl. koruna byla připoutána k anglické libře.

Ponecháme odborníkům, aby posoudili tyto návrhy po stránce národohospodářské. Omezíme se jen na několik poznámek o tom, jak se jeví povaha dnešního socialismu ve světle tohoto programu.

Je to dost zvláštní, ale je tomu tak: až do doby zcela nedávné neměl marxistický socialismus hospodářského programu. A je sotva náhoda, že ho neměl ani liberalismus. Liberalismus byl už svou vnitřní povahou doktrína neprogramová, která spoléhala víc na přírodní automatismus než na záměrnou činnost lidského ducha. Na marxismu nebylo tuto vlastnost tolik vidět, ale dnes je nám zřejmé, že se na ní podílel i on. Marx sám nenazval své dílo nadarmo jen „kritikou politické ekonomie“. Aspoň to, co se z něho stalo majetkem širokých vrstev, byla opravdu jen kritika, která se zhušťovala do stručného hesla: vykořisťování.

Hospodářskou iniciativu, až na požadavky mzdové a sociálně politické a na organizaci družstevní, jejíž inspirace ostatně ani není marxistická, dlouho a dlouho ponechával marxismus kapitalismu. Přesně řečeno: tak dlouho, dokud se dělnictvo nestalo důležitou politickou mocností v demokratických státech a dokud se neproměnilo z pouhého objektu buržoasní politiky v samostatný politický subjekt. Je to věc, která se málo vidí, někdy i mezi socialisty, ale která je velice podstatná: demokracie ze základu změnila podmínky socialismu a tím i socialismus sám. Snad to není docela přesně řečeno, protože socialismus do velké míry sám připravoval příchod demokracie, takže vlastně měnil sám sebe — ale na slovním odstínu nezáleží. Hlavní je to, že socialismus v demokracii stojí před daleko odpovědnějšími úkoly než v režimech poloabsolutistických. Lze ty úkoly stručně vyjádřit takto: přejít od hospodářské kritiky kapitalismu k hospodářské akci.

Známky tohoto přechodu pozorujeme ve všech zemích, které si dovedly zachovat demokratický způsob vlády. Všude tam se socialistické strany chápou iniciativy a konstruují hospodářské plány. Politicky je to velká výhoda a velký náskok před kapitalismem, který — pokud zůstává kapitalismem ryzím — je i dále bez programu, jako vždycky býval. Ale není to věc snadná. Neobejde se, jako žádná lidská činnost, bez přechodného tápání a bez stadia pokusnictví. Bude-li se však provádět důsledně, povede socialisty k věcem dalekosáhlým a konec konců až k novým zásadním formulacím moderního socialismu. Uprímný socialista si totiž bude musít položit otázku, co je na oněch plánech specificky socialistického. Je sice možno říci, že už samo plánování je socialistický prvek, ale to by sotva stačilo. Bude nutno jít dále a konfrontovat moderní hospodářské plány s klasickými zásadami socialismu a vyslovit tyto zásady znovu podle nejnovějších zkušeností. Tak na příklad: socialismus se obyčejně definoval jako hospodářství s veřejným vlastnictvím výrobních prostředků. Vývoj však směřuje k tomu — a tímto směrem jdou i socialistické hospodářské plány — že se zveřejňuje jen část výrobních prostředků, zatím co druhá část zůstává v soukromém vlastnictví. Veřejná správa si ovšem i v tomto úseku vyhrazuje značný vliv a tím také pojem soukromého vlastnictví mění. Zbavuje soukromé vlastnictví jeho někdejší svrchovanosti. Ale právě proto je třeba, aby se řeklo, zdali ještě platí ona stará definice socialismu, anebo čím novým má být nahrazena. To je jen jeden příklad z mnoha. Ve všech oborech společenského života čeká socialismus práce tohoto druhu: porovnat moderní praxi s dosavadní tradicí a podle výsledků tohoto srovnání nově vyslovit socialistický program. Až to se podaří, najde socialismus zase svou průbojnost a zesílí také politicky.

Z. S.

Ze sjezdu národních socialistů — místo referátu

Věty, kterým se nejvíc tleskalo.

Stále se nám říkalo, že nemáme před volbou nového prezidenta agrárníky odpuzovat, ale 18. prosince se pak ukázalo, že to na agrárníky nemělo žádného vlivu.

Naše strana potírá byrokracii a byrokratismus, ale hrozí jí nebezpečí, že bude doplácet na byrokracii ve vlastní straně.

Stráže Svobody, řekněme si to upřímně, jsou jakási nákaža fašismu a hitlerismu v naší straně.

(Ale také):

Stráž Svobody zachytila kořeny právě tam, kam by jinak naše strana nebyla pronikla.

Obilní monopol, který byl myšlenkou socialistů, stal se monopolem jedné strany. Měl to býti monopol státní, ale je z toho monopol agrární strany a pro agrární stranu.

Lidé o nás mluví tak, že by si někdo myslil, že jak se někdo stane poslancem nebo senátorem, přestal býti hned slušným člověkem. (Klofáč.)

Co to bylo vtípů na distingovaného, stále cestujícího diplomata Beneše — už dnes chybí v mezinárodní politice jeho schopnost a napjatý poměr mezi Anglií a Francií by byl jistě dnes lepší, kdyby Beneš byl ještě ve Společnosti národů. (Franke.)

Na nějaké slučování se sociálními demokraty není u nás ani pomyslení. (Týž.)

Tak jako presidentem nemůže býti nikdo víckrát než dvakrát po sobě, neměla by žádná strana mít víc než dvakrát totéž ministerstvo.

Náš volební neúspěch r. 1935 byl zaviněn také špatným volebním heslem. Všechno se vsadilo na zahraniční úspěchy Benešovy. Ale lidé si za 17 let na úspěšnou zahraniční politiku Benešovu tak zvykli, že to při volbách na ně nepůsobilo, kdežto vnitropolitické úspěchy eskontovali za nás sociální demokraté a agrárníky.

V kulturních otázkách je mezi námi a lidovci větší rozdíl než v otázkách národních mezi námi a sociálními demokraty.

Nezapomínejme, že se Sokolstvo ukázalo býti Masarykovým a že se 18. prosince ukázalo, že je také Sokolstvem Benešovým.

Je to tak, že někdy my Češi sami posilujeme slovenský autonomismus. Čech na Slovensku musí mít u všech instancí taková práva jako je má všude v historických zemích Slovák.

Jak je možno tvrdit, že volební neúspěchy zavinila špatná politika vedení, když třeba v sousedním okrese za téže špatné politiky se volby vyhrály!

Musíme myslet na to, že také ten druhý, ten mladý prezident republiky se na nás dívá, jak to děláme teď bez něho ve straně.

Přibývá nám nově organisovaných členů strany, ale ztrácíme indiferentní souběžce při volbách.

Generální sekretariát má býti generálním štábem strany a ne jakousi stolicí srovnávací politické teorie.

Rozhlas patří jedině do rukou státu, pod jeho kontrolu a vedení a musí se konečně státi součástí velkého úřadu státní a národní propagandy. R.

Mladí nezaměstnaní a čeští spisovatelé

Mladí nezaměstnaní přišli k českým spisovatelům a řekli jim: mluvte za nás, volejte za nás! Jsme poctiví lidé, nic jsme nezavinili, proč máme zahynout? Jsme mladí, plní energie, nechceme hnit, flákat se, žebrať a křást, chceme dělat, potřebujeme jíst, potřebujeme střechu nad hlavou a vědomí, že jsme platní lidé, nenechte v nás odumřít vědomí lidské důstojnosti!

Spisovatel Jaroslav Kratochvíl, který vede akci, byl za těmi hochy v Břevnově a říkal, že se člověk musí poklonit jejich vnitřnímu úsilí udržet se stůj co stůj na lidské úrovni a nezchátrat duševně a nedat se. Ale jak dlouho to mohou vydržet? A kolik jich odpadá! Jak známo, oslabený organismus podléhá i rýmě, a otřesený člověk vražedným nápadům všeho druhu. Podchyťte je, jsou to kurážní hoši a děvčata, jak by jich bylo škoda! Nedejte jim propadat zoufalství!

Všechna československá veřejnost teď oplakávala, a právem, Rakvice. Kým by neotřásla tragická zbytečnost zmaru těch jedenatřiceti nevinátek? Ale takové Rakvice, jen si to povězte po pravdě, dějí se ve všech cípech republiky mezi mladými bez práce — kdo má trochu fantazie, aby si to představil, a kus svědomí.

Příliš provolání už se tisklo, vím, a je nudno je číst. Přesto vás prosím, přečtěte si pozorně podepsané skupiny. O věc života a smrti těch mladých lidí berou se tentokrát jak mládež sociálně-demokratická, tak agrární a živnostenská, komunistická i katolická, a řada spolků a korporací. Organizaci obstarává Zemská komise pro péči o mládež na podnět senátora Vojty Beneše. Protože spisovatelé se dovedou vcítovat a napsat, ale postrádají organizačních zkušeností.

Prosíme ještě zvlášť o radu a o pomoc národní hospodáře bez rozdílu politických stran, filmaře, aby nám sbírali propagační materiál (z něhož by bylo lze udělat dokonce umělecky silný film), Svaz československých socialistických architektů, aby nám poradili, jak zařídit, aby syn člověka měl kam hlavu složit aspoň na zimu, a všechny lidi dobré vůle, aby posílali zatím projevy sympatií na udanou adresu. Je nám všem jasno, že by bylo třeba základních zákonodárných změn, aby se tím vším z gruntu hnulo, ale zatím chceme alespoň pomáhat a spravovat, jak se dá. Hřích je netečnost, a škoda každého člověka!

M. Pujmanová

(Připojujeme provolání českých spisovatelů:)

M l á d e ž p ř e d e v š í m !

Nezaměstnanost mládeže v naší republice dostoupila strašlivých číslic. Neznáme ani přesně, kolik mladých lidí je bez práce; jistě je jich 200—300.000. Veliká většina z nich hladoví a nemá bytů. Bydlí ve skalních doupatcích, v kanálech a mnohdy vidí jedinou svou spásu v žebrotě.

Nesmíme nechat mládež na pospas zkáze, která jí hrozí. Musíme jí pomoci již z prostých lidských důvodů — všichni bez rozdílu politické příslušnosti. Nic nám nesmí bránit ve společné akci.

Spojili jsme se proto, abychom mládeži pomohli. Nepřestane burcovat všechny lidi dobré vůle. Veřejnými schůzemi, anketami, výstavami promluvíme lidem do svědomí.

Pro tuto pomoc mladým lidem obracíme se již dnes na celou veřejnost i na všechny vládní činitele, aby společně působili k uskutečnění požadavků, vytyčených různými pokrokovými a dělnickými organizacemi, zejména odborovými organizacemi, organizacemi mládeže, Ústředním svazem čsl. studentstva a pod. Zajištění života mladým nezaměstnaným bude záslužný lidský čin. Skutečná obrana republiky a demokracie to vyžaduje, neboť zajištění lidský život mládeži všech národů republiky znamená zároveň ubránění se tomu, aby se mládež nestala obětí reakčních nepřátel míru a svobody.

Obracíme se k vám, mladí nezaměstnaní a pracující lidé, obracíme se ke všem pokrokovým organizacím mládeže, ke všem lidem dobré vůle! Všichni máme společný zájem:

„Zachránit trpící a hladem ohroženou mladou generaci.“

Tento zájem spojuje nás všechny ve velikou sílu, která bude-li skutečně sjednocena, může dát mládeži to, co je jí dosud odpíráno: lidský život.

Náš hlas se obrací ke všem ostatním organizacím, korporacím a jednotlivcům, k veškeré veřejnosti:

Připojte se aktivní účastí v boji o zajištění lidského života mladým nezaměstnaným! Následujte nás! Sejděte se ve všech

místech a společně s dorosteneckými odbory okresních péčí o mládež podporujte naše snažení o pomoc nezaměstnané mládeži.

Politika dvojí koleje

Psalí jsme tu před čtrnácti dny o tom, jak se komunisté ve Francii chystají na příchod levicové vlády; jak se rozhodli do ní nevstoupit, jak zakládají tak zvané komitety bdělosti a jak chtějí animovat ulici pod záminkou podpory sociálně demokratické vlády, ale ve skutečnosti s úmyslem vládu libovolně terorizovat. Vláda se ještě neujala moci a komunisté už podnítli stávkou v kovodělném průmyslu, která přeskakuje i na obory jiné. (Ve stavebním oboru byla zatím ukončena.) Jak málo povzbuzující to úvod k Blumově vládě!

Nechceme, a na takovou vzdálenost ani nemůžeme rozhodovat o tom, zdali mají francouzští kováři pro svou stávkou důležitou příčinu či ne. Nejspíš mají. Nevyskytl se ještě v kapitalismu dělník, který by neměl dobrý důvod na něco si stěžovat. Ale o to nejde. Jde o to, zdali bylo vhodné rozpoutat stávkou ve chvíli, kdy se dělnictvo svými zástupci chystá ujmouti se odpovědnosti za stát, a zdali nebylo rozumnější počkat, až bude nová vláda v sedle, a pokusit se o splnění dělnických požadavků zákonitou cestou.

Ve francouzské stávce máme první příklad nové komunistické taktiky v demokratických státech. Je to politika dvojí koleje. Jedna kolej je parlament a normální zákonodárné ústrojí státu, kde komunisté nezávazně slibují podporovat levicovou vládu, a druhá kolej je přímá akce, jíž se komunisté nechtějí vzdát nikde, kde není právě komunistická diktatura. Jít do spolku se stranou, která si chce takto počínat, a dokonce na ní záviset, to je skutečná odvaha. Protože byly volby — vinou pravice, nezapomínejme! — vedeny pod heslem jednotné fronty, nezbyvá ovšem Blumovi nic jiného, než do toho kousnout. Ale bojíme se, aby mu záhy nebylo z tohoto spolčení úzko.

Druhá věc, kterou si možno na francouzském případě objasnit, je smysl stávkou. Většina lidí a patrně i dělníků má pocit, že je to zbraň dnes už značně zastaralá. Nemýlí se v tom. Stávka je zbraň dělnictva politicky bezbranného. Tam, kde dělnictvo nemá přiměřeného zastoupení v parlamentě a ve státní správě, nemůže dělat nic jiného, než upozorňovat na svou skutečnou moc nějakým demonstrativním způsobem. Ukázat, že může (na chvíli a je-li dobře organizováno!) ochromit celý hospodářský stroj společnosti, je způsob zvláště důrazný. To je smysl stávkou. Ale tam, kde dělníci vyhráli volby a kde se dokonce chystají k vedení vlády, tam je stávka, mírně řečeno, politický nesmysl.

Je ovšem možno namítnout, že politická moc není všechno a že vedle ní je ještě moc hospodářská, jakési moderní feudum, ovládané bankéři a kapitalisty, tedy živly docela cizími zákonně politické moci. A že proti tomuto feudu je potřeba jiných metod než čistě politických, metod přímých, jako je stávka, ozbrojená akce a pod. Není to pravda. Moderní stát je ohromná moc, která stačí na všechno, když vláda chce a když to dovede. Stát a jeho zákonitá vláda mají v rukou ohromné působivé nástroje donucovací moci, policii, armádu, soudy, anebo přesněji řečeno: mají se pečlivě starat, aby je měly spolehlivě v rukou. Ze by tato drtivá moc nestačila na několik neposlušných bankéřů? To je jen výmluva slabých vládních nebo propagandistických nepřátel parlamentarismu. Ale i kdyby měla ona námitka pravdu, i kdyby opravdu byla politická moc slabá proti hospodářskému feudalismu, neměla by politika dvojí koleje smyslu: neboť pak by bylo právě třeba rozhodnout se naprosto pro revoluci, jít přímo i proti parlamentu a nekompromisovat mezi stanoviskem přímé akce a politické legality.

Dnešní komunismus je politicky nebezpečný právě touto svou kompromisností. Na přímou akci je slabý, ale nechce to otevřeně doznat a zakrývá to velkými slovy a stávkovým pučismem. A k účinné parlamentní politice se nemůže odhodlat, protože by to znamenalo revidovat ideologii a vysvětlit lidem, že už není pravda, co se dvacet let předkládalo k věření. Tento partner by musil pro demokracii teprve dozrát. Do té doby bude dobře na něj nespolečat. Z. S.

Úcta k české řeči

Je jí bohužel velmi málo a nejméně tam, kde bychom jí pokládali za samozřejmou. Bohužel už naše školy k tomu vychovávají. Nikoliv v hodinách češtiny, ale v jiných před-

mětech, poněvadž je běžný zjev, že většina profesorů, kteří mají jiný obor než český jazyk, česky nedovedou. Co se základem v hodinách češtiny označuje jako chyba a hrubý poklesek proti jazyku, slyší žák denně při jiných předmětech od svých profesorů. Nepěstuje se česká řeč ani v novinách, v divadle, v kinech, nikde, kde nejjší vrstvy mají s řečí úzký styk a kde by se nevědomky české řeči posloucháním a čtením učily.

Nejtrapnější historie jsou ovšem s našimi úřady a — račte prominout — také s pány ministry. Je to snad někomu divné, že československý ministr neumí česky, ale bývá to tak. Představitel nejvyššího úřadu dává bohužel velmi špatný příklad nejen svým podřízeným, ale všem, kdo jeho projevy poslouchají a čtou v novinách. Nemyslíme při tom ovšem na pana ministra Spínu nebo Czecha, naopak, je známá anekdota, že první Spínův čin po vstupu do vlády byla přednáška ministerským úředníkům o tom, kdy se v češtině užívá genitivu záporu. Aby se nemyslelo, že mluvíme jen tak povšechně, buďtež našimi svědky výňatky z řeči jednoho ministra, kterou obšírně zaznamenaly noviny minulý týden. Podotýkáme, že řeč jim byla dodána z úředních míst podle stenografického protokolu nebo dokonce tak, jak si ji pan ministr napsal. Tak tam na př. čteme:

„Bylo třeba k němu (levnějšímu úvěru) pracovat kromě toho řadou soustavných opatření, sledujících usnadnění a zlevnění úvěru. Jsou to v první řadě zjednaní pořádku v peněžnictví bankovním zákonem...“

Také ve směru příjmovém byly učiněny kroky k dosažení rovnováhy. Ale všechna tato opatření nebyla s to čelití ustavičnému krisovému propadání se hospodářství...“

Uvádíme jen namátkou dvě ukázky. Ostatní v té řeči bylo jen o poznání lepší. Pan ministr je jistě zdatný finanční odborník a znamenitý národohospodář. Patrně je již pozdě, aby se odnaučil v české řeči věcem, při nichž každému, kdo má trochu citu pro mateřský jazyk, lezou zuby z dásní, věcem, jímž se naučil mnohaletým pobytem v byrokratickém prostředí. Konec konců musíme i připustit, že je to vliv škol a nikoliv vina osobní a že bohužel školení k odbornictví nese tyto stíny s sebou. Ale neváznost k české řeči, byť nevědomá, to by nemělo být, ba ani stín takového zdání by se neměl ukázat. Rada je jednoduchá: dát si exposé zrevidovat někým, kdo dovede česky. Dr. J. Čípera.

Jakému teroru neustoupíme

„Národní listy“ z 26./5. 1936 píší:

„Před okresními volbami napadlo na 1000 komunistů účastníky schůze Národního sjednocení v Berouně. Komunistická strana soustavně organizuje bojovné úderné čety k přepracování klidných účastníků Národního sjednocení. Vládní strany jsou povinny v zájmu státu, veřejného klidu a pořádku a především v zájmu demokracie postarati se o to, aby demokratické řady našeho státu nebyly zlovolně ničeny a podkopávány komunistickou stranou. Nejde o jednotlivé příslušníky komunistické strany, jde o celou stranu, která je intelektuálním původcem všech těchto zločinných akcí, která je ve svém tisku podněcuje a organizuje. Vláda musí mít odvahu ukázat komunistické straně, že nebude trpět tyto zločinné akce a že nebude stíhat jen svedené příslušníky, ale především těžce poruše platné zákony představitele, kteří za všechny tyto akce nesou přímou odpovědnost. Komunistické straně musí být dáno jasně na srozuměnou, že strana, která takovýmto způsobem rozvrací vnitřní klid našeho státu a která soustavně těžce poruše platné zákony státu, nemá v našem politickém životě místa.“

Tolik „Národní listy“. Abychom však porozuměli dvojaké morálce Národních listů, vzpomeňme jiné schůze v Berouně. Tehdy svolala tam schůzi Národní strana práce, na níž referoval, či spíše měl referovati dr. Bouček. Národní demokracie však přivezla na nákladních autech z Prahy své placené úderné roty, které rozbily schůzi a řečníka i jeho choť krvavě zranily.

Tehdy „Národní listy“ nepsaly o intelektuálních původcích zločinných akcí a o tom, že strana, která takovýmto způsobem rozvrací vnitřní klid našeho státu, nemá v našem politickém životě místa, ale naopak proloženými písmenami na první stránce radovaly se z toho, že Národní strana práce dostala na pamětnou.

Je ovšem třeba postavit se proti teroru. Ale strana, která svými údernými rotami teror a provokace provozuje, nesmí se příliš rozčilovati, je-li někde i ona bita. V. Hk.

Oposice proti vládě nebo proti státu nebo proti sobě?

Ludová strana tedy nehlasovala pro zákon o půjčce na obranu státu. Její parlamentní zástupci při hlasování scházeli. V den, kdy poslanceká sněmovna rozhodovala o půjčce, odůvodnil Hlinka stanovisko strany takto: „Ludová strana sa nezúčastní debaty pri tomto návrhu. Ako opozičná strana nenachodí dôvodov dôvery voči vláde.“

To je jediný důvod, který slovenští autonomisté našli, aby nehlasovali pro zákon, jehož důležitost pro stát zdůraznila sněmovna také tím, že osnovu během 24 hodin prodebatovala a odhlasovala. Napsali jsme před nedávnem, že Ludová strana půjde ve své opozičnosti tak daleko, až jednou přestane rozznávat co je bílé a co černé. Zdá se, že se už stalo. Neboť jak by jinak bylo možno pochopit, že v jednom článku napíše Hlinka nejdříve:

„Celá táto suma má byť postupne strovena na ochranu štátu. Budú sa nadobúdať vojenské a vojnové nástroje a prostriedky. Bude sa vyrábať munícia, p r i k t o r e j na jde prácu aj robotníctvo. Časopisy odhadujú počet týchto až na 400.000. Pri tomto vojenskom priemysle ožijú aj živnostníci. Postúpia články životné. Bude treba viac chleba, mlieka, másla, mäsa. Robotníkom sa vyplati gazdovať.“

a hned za tím: Ludová strana sa nezúčastní debaty pri tomto návrhu. Jak je možno rozumět tomu, když orgán strany napíše druhý den po tom, co poslanci Ludové strany se neúčastnili hlasování o půjčce: „Rozpory v koalicii temer ohrozily pôžičku na obranu štátu. Je to trápny prípad pri takej dôležitej osnove, akou je nesporne zákon o pôžičke na obranu štátu“...

Ano, je to trapný případ, ale sotva pro koalici. Tím trapnější, že voličům Ludové strany, kteří se dovídají o novém husarském kousku „vůdci národa“ z cizích úst a cizího tisku, má být naházen písek do očí tím, že orgán strany chválí zákon, zdůrazňuje jeho nutnost, ale mlčí o tom, jak se zástupci strany zachovali, když se o něm hlasovalo.

Ludová strana se ještě pořád domnívá, že koalice brzo otevře náruč, až ji slovenští autonomisté vyvedou ještě několik podobných kousků, a pak že jim dá všechno, co jen budou chtít. „Slovák“ zaznamenává radostně každou zmínku zahraničního tisku o t. zv. slovenském problému. Zahraniční situace je zlá, nemůže proto dlouho trvat váhání koalice. Tak to napsal „Nástup“, tak si to myslí vedení strany. Jako malému dítěti dávají nerozumní rodiče všechno, jen aby před lidmi nekřičelo, tak prý splní koalice Puďákům všechna přání, která mají nebo ještě budou mít.

Nebylo by dobře, kdyby koalice svým jednáním Puďáky v takovém omylu utvrzovala. Na Slovensku není jenom Andrej Hlinka. Měli bychom si to uvědomit právě nyní. Možná, že bychom potom poznali, že jsme udělali více chyb než v prvních letech po převratu, ale v letech posledních. Alespoň pokud jde o výchovu k českoslovenství. Dr. vh.

Konečně u cíle

V „Národním Středu“, orgánu živnostenské strany, čteme: „konečně u cíle!“ Rychle čteme, abychom se dozvěděli, jak se to stalo, že živnostenská strana, která byla v poslední době tak bojovná i nervosní, rozhorlená i zklamaná, se najednou dostala k cíli. Ale to živnostenské „konečně u cíle“ spočívá v tom, že

„naši veřejnosti v těchto dnech představuje se nová pojišťovna „Československá akciová pojišťovna pro živnosti, obchod a průmysl v Praze“, která má sloužit všem pojišťovacím potřebám živností, obchodu a průmyslu.“

Dále se dočítáme, že místopředsedou správní rady této pojišťovny, která se před změnou stanov nazývala „Continental“, jest Alois J. Beneš, poslanec Národního shromáždění, a ve správní radě m. j. je Jaroslav Svoboda, generální tajemník Živnostensko-obchodnické strany středostavovské.

To je tedy ta událost, která pro orgán živnostenské strany znamená „konečně u cíle“. Zpolitování našeho pojištění tedy

pokračuje. Až dosud měla živnostenská strana svůj pojišťovací odbor, POŽOS., nyní bude mít svoji pojišťovnu. A v době, kdy veřejné mínění nerado vidí, aby poslanci a senátoři byli ve správních radách, dostává se do správní rady nové pojišťovny — poslanec živnostenské strany. My, voličové, volíme poslance a senátory do Národního shromáždění, kde — mají-li vůli a schopnosti pracovat — mají práce více než dost. Nevolíli jsme poslance proto, aby hledali místa ve správních radách. — Živnostníci mohou nyní klidně spát. Mají svoji — pojišťovnu a v ní svoje správní rady. V. G.

K rakvickému případu

Hrozné neštěstí, které minulý týden potkalo školní výlet v Rakvicích, vzbuzuje v nás staré námitky proti nedomyšlenosti školních předpisů. Neboť: výlety se jen doporučují, ale všechnu odpovědnost za ně má vedoucí učitel nebo profesor. Kdo jen trochu zná povahu mládeže, dovede si představit, jakou oběť a risiko na sebe takový učitel nebo profesor bere. Děti neudržíš, jsou jako rybky ve vodě, a na výletě zvláště. Kdyby je někdo i na výletě chtěl sevřít přísnou kázní, víckrát by mu na výlet nešly. Na školní výlet se těší právě proto, že je uvolněnější kázeň, že si budou moci dovolit, co by si jinak nebo jinde dovolit nesměly. Tak na př. na střední škole se žáci těší, že se aspoň na chvíli ztratí profesoru z dohledu, že si budou moci zakouřit anebo jinou větší nebo menší švandu tropit. Mít všechno toto na očích, je často téměř nad lidské síly, a proto chtějí na učiteli naprostou a bezpodmínečnou odpovědnost za všechno, co se na výletě stane, je požadavek příliš přísný a často i krutý. Považte jen, že takový profesor je i na výletě vlastně ve službě a že by tedy neměl kouřit! Člověk, který se obětuje, aby udělal dětem radost (a sám z toho nic nemá), nezaslouží si nést tak těžké risiko. Případů, kdy byli učitelé na školních výletech postiženi neštěstím, je dost, a mělo by se proto uvažovat o nějaké reformě školních výletů. Školní výlety necht' buď nařídí úřad a nese za ně spoluodpovědnost anebo ať je jen doporučuje, ale ať potom také nikoho žádným způsobem nenutí, aby na školní výlety šel. Výlety se dosud jen doporučovaly, a přece profesor je nucen na výlety jít, když nastanou výletové dny. Na Slovensku je dokonce tak zvané ředitelské prázdné vázáno povinností jít v ty dny na výlet, čímž ředitelské prázdné je vlastně suspendováno, protože prázdné na výlety a prázdné ředitelské byly dříve dvě docela různé a vzájemně ne vázané věci. Jaképak ředitelské prázdné, když v ty dny musíš jít na výlet, který se ti však zase jen „doporučuje“? A další nedomyšlenost: co s žáky, kteří na výlet z různých důvodů odeprou jít? Mohu je přinutit, když výlet stojí peníze a vyžaduje často i dobré turistické výstroje a značné námahy tělesné? — Nezavrhneme výlety, ale rozdělme se o odpovědnost (úřady, učitelé, rodiče, žáci) a postarejme se také o finanční náklad na výlety. Nedělejme však výlety zbytečně nákladné, nikoho k nim nenutme a veďme je vždy cestou největší možné bezpečnosti! J. N.

Život a instituce

Otto Rádl:

Kocourkov ve filmové propagandě

Všechno se zakazuje.

Dramaturgové filmových týdeníků, vydávaných v Československu, by si mohli založiti archiv filmovacích zakazů, v němž by i s přísnými nároky na úplnost mohli nastrádati přibližně všechno, co v tomto státě stojí za filmování. Jen během několika posledních týdnů by tyto filmovací zakazy vytvořily hezký přehled všeho, co se v Československu zajímavého dalo. Přijel anglický státník A u s t i n C h a m b e r l a i n: americká filmová společnost připravila všechno, aby příjezd aut do Sezimova Ústí a setkání anglického sira s naším prezidentem mohlo být filmováno a zařazeno do všech evropských vydání tohoto týdeníku. Hodinu

před odjezdem vlaku dostane se společnosti sdělení, že se filmování zakazuje a upozornění, že na silnici nebude nikdo připuštěn. Bez odůvodnění. Společnost protestuje, brání se, upozorňuje na propagační hodnoty tohoto snímku v zahraničí, marně. Po dvou dnech se dostane novinám vysvětlení: není pravda, že filmování tohoto výjevu bylo zakázáno, nýbrž pravda jen je, že pouze nebylo povoleno. Bral se zřetel na to, že jde jen o návštěvu s o u k r o m o u. Toto vysvětlení československého úřadu je publikováno v týž den, kdy všechny noviny publikují zprávu, že návštěva sira Chamberlaina je polooficiální a kdy noviny naše i zahraniční otiskují po libosti tolik fotografií jeho příjezdu, kolik se jim zachce.

Noviny smějí. Proč? Protože československé úřady žijí ještě ve věku novin tištěných a bude ještě dlouho trvat, než vezmou na vědomí, že jsme už dávno ve věku novin viděných a slyšených. Není tím vinna zlá vůle jednotlivých referentů: není možno tvrdit, že by byli zapřítilymi odpůrci kinematografie, jsou jen zapřítilymi odpůrci všeho nového, co vyžaduje poněkud jinou funkci úřadu, odlišnou od toho, v čem se úřední mašinerie zaběhala. Denní tisk má přístup všude, protože novinoví reportéři jsou tradiční součástí každého oficiálního projevu, jsou něčím tak konvenčním: nikdo jejich přítomnost nepozoruje, nikdo už je nevidí. Naproti tomu je u nás filmová kamera stále ještě něco nebývalého, před čím se vzdává povolujícího úředníka nepokoj. Nevím, kolik z těch úředníků, kteří filmování nějaké veřejné události v Československu buď povolují nebo zakazují, vůbec už stálo vedle filmové kamery a kolik z nich má představu o tom, jak se dnes zvukový snímek pro filmový žurnál pořizuje.

Strach před kamerou.

Většina z nich si představuje, že pořízení reportážního snímku pro týdeník je věcí kdožvíjak složitou, a proto se také stává, že zakazy filmování bývají u nás žoviálně motivovány tím, „že by to pány obtěžovalo“. Ve skutečnosti je dnes přijímání snímku pro filmový týdeník věcí stejně rychlou a prostou jako pořízení momentních snímků pro noviny: pracuje se vesměs malými ručními kamerami bez stativu, a devadesát procent všech snímků v týdenících se pořizuje němajích. Kameramani velkých amerických týdeníků mají archiv zvuků, v nichž najdete všechno: hluk ulice, hrčení motocyklu, tutání aut, lomoz vlaku, řinčení tramvaje, rachot letadel, šumění vodopádu, jásání davu při footballu, křik při demonstraci, potlesk, vojenskou kutálku, národní hymny, výstřely revolverů, děl, strojních pušek, krok vojska, dopadání míčků při tenisu, pláč dítěte a co si jen pomyslíte. Není toho ani tak mnoho a všechny zvuky, které se v moderním světě kromě hudby vyskytují, vejdou se do dvou regálů: moderní život je po akustické stránce neuvěřitelně glajchšaltován, a byli byste překvapeni, jak je chudý. I při sportovních projevech, i při vojenských přehlídkách, i při vítání presidentů nebo králů zní výsledný pokřik davu navlas stejně, ať lidé jásají anglicky, italsky nebo česky, není v tom odstínů, a ať vraždíte desetitisíce Habešanů nebo Mongolů nebo Jihoameričanů, vždycky znějí strojní pušky stejně suše. Proto také u nás americké společnosti většinu českých scén, kromě slovních projevů známých osob-

ností, natáčejí beze zvuku a teprve v klidu laboratoře během několika hodin k jakékoli scéně příslušný zvuk z archivu „namontují“ s takovou precizností, že každý přítel Slavie musí být dojat mohutností letenského pokřiku, když padne čtvrtý goal Sparty, a ani si nepřipustí podezření, že se tento spontánní zvuk tisícíhlavého davu narodil v Paříži nebo v Londýně nebo v Los Angeles. Prozrazují tu profesionální tajemství, je to však nezbytné, má-li se našim úřadům objasnit, že filmování „pány neobtěžuje“, nýbrž že páni se mohou a dokonce mají pohybovat před filmovou kamerou stejně nenuceně, jako před rolleflexem novinového reportéra. Není to věc o nic složitější.

Návštěva sira Austina Chamberlaina však nebyla jediným podnikem, jenž způsobil starost. Minulý týden se takové zakazy sešly dokonce tři. Měl se pořádati letecký den ve Kbelích; bude-li se tato manifestace pořádati, nebylo ještě zcela jisto, filmovým společenstvem však s naprostou jistotou bylo sděleno, že na její filmování nemají ani pomyslit. Konala se přehlídka vojska ve strahovském Masarykově stadionu, filmování bylo presidiem ministerstva národní obrany zakázáno. Byla otevřena nová rozhlasová stanice na Slovensku, její filmování bylo zakázáno již před dvěma měsíci. Jak se v každém z těch tří případů střídaly zakazy a jak zakazy byly jednou odvolávány a po druhé potvrzovány, to stojí za vylíčení, neboť nic nemůže lépe ilustrovati kocourkovské stanovisko našich úřadů k filmovým týdeníkům.

Trampoty s vojenskou přehlídkou.

Začneme vojenskou přehlídkou minulý čtvrtek, v den presidentových narozenin. Filmové týdeníky si podaly žádost o povolení filmování, poněvadž snímek byl neobyčejně vhodný k zařazení do zahraničních vydání: snímky presidenta Beneše jsou za hranicemi velice oblíbeny, a ukázati presidenta jako vrchního velitele československé armády, o niž dnes má zájem celá demokratická Evropa, to je zvláště vhodná příležitost, při níž se snadno může svézti po Evropě i trochu naší propagandy. Presidium ministerstva národní obrany odpovědělo asi týden před konáním přehlídky: jakékoli fotografování nebo filmování na stadionu v den přehlídky je zakázáno. Nikdo nebude s kamerou vpuštěn. Filmové společnosti s politováním vzaly na vědomí a připravily si pro tento týden jiné československé scény. Ve středu v poledne, tedy půl dne před konáním přehlídky, si vojenské úřady náhle věc rozmyslily: filmování a fotografování vojenské přehlídky přestalo být během jediného týdne něčím nebezpečným a povoluje se každému. S jedinou výhradou, která je opět kocourkovská: smí se filmovati a fotografovati jediné za bariérou s ochozu, nikoli s volného prostoru stadionu. Někdo, kdo nikdy neviděl, jak dnešní filmová a fotografická kamera pracuje, dodal tuto výhradu s přáním, „aby to bylo vidět jen z dálky“. Jak je možné, že se do jediného ministerstva vejde tolik diletantství?

Předně: ministerstvo národní obrany musí definitivně a s konečnou platností vědět, smí-li se vůbec nějaká vojenská přehlídka s tanky filmovati či nikoli, hrozí-li při tom prozrazení nějakého technického tajemství struktury našich děl a strojních pušek, které

by vojenští atašé cizích států ku podivu ještě nepoznali. To přece není věc, která by mohla spočívat na volném uvážení některého referenta, to je věc objektivně zjiřitelná, o níž musí ministerstvo národní obrany mít jasno jednou provždy, věc, která se půl dne před konáním přehlídky nemůže zásadně změnit. Hrozí-li prozrazení nějakého technického tajemství, což není příliš pravděpodobné, ať se filmování technických oddílů československé armády zakáže jednou provždy. Nehrozí-li toto nebezpečí, ať se dá operatérům tři nebo čtyř velkých týdeníků, o něž tu jde, volnost pohybu.

Za druhé: předpis, že se smí filmovati pouze za bariérou, „aby to bylo vidět jen z dálky“, je dětinství. Dnešními teleobjektivy jste viděli detailní snímky nejplášších šelem z džunglí, natáčené na vzdálenost sta metrů, a měli jste dojem, že kameraman stál vzdálen na krok. Viděli jste snímky rodinného života nejmenších ptáčků v rákosí, filmované z velikých vzdáleností, a mohli jste jim při tom spočítat každé pířko na křídle. Není nic snazšího než poříditi i za bariérou tak dokonalé snímky našich tanků, že na nich při projekci každý šroubek spočítáte.

K čemu tedy ten předpis? Bud' spočívá hloupost v tom, že si ministerstvo národní obrany myslí, že za bariérou se dají poříditi jen tak jakési rozmazané a nezřetelné snímky a že je pro zachování státních technických tajemství uděláno dosti tím, že se operatéri budou držet za ochozem — nebo je nemenší hloupostí, že se vydávají prazbytečné předpisy, jimiž se naše filmová propaganda znesnadňuje i když žádné nebezpečí technické špiónáže nemohlo hrozit.

Proč ne raději složitě?

Tím však historie filmování vojenské přehlídky není ještě skončena. Uprostřed přehlídky se náhle stalo, že vojáci počali zastavovati fotografie a energicky jim odnímati kasety pro nedovolené filmování. Byl z toho na některých místech důkladný zmatek. Teprve za hodinu se všechno vysvětlilo: jeden vojenský pán nebyl informován. Spatřil se svého místa na hlavní tribuně fotografující civilisty a dech se mu zarazil: nařídil těmto nebezpečným lidem ihned odniti jejich kamery. Teprve za půl hodiny se někomu podařilo omyl vysvětliti a pána informovati o tom, že fotografování za bariérou je dovoleno.

Důstojníci, kteří se starali na stadionu o pořádek, kameramanům tykali a zacházeli s nimi přibližně tak, jako s pikolíky v kavárně. Podle všeho se zdálo, že tu vojenské úřady prokazují filmovým společnostem nějakou mimořádnou milost: to je pochybené stanovisko. Týdeníku Foxovu a zvukovému týdeníku Paramountu vděčíme, že se dnes dostávají československé scény do celého světa, že se hrají v kinech států, kam by předtím ani za peníze byl žádný snímek z Československa nepronikl. Každý z těchto snímků je pro náš stát propagandou, každý z nich informuje cizinu o nějaké stránce našeho života: zdravý rozum musí každému dát, že by bylo na místě, aby státní úřady pořizování těchto snímků spíše s největší ochotou podporovaly a nikoli kladly jim nejneuvěřitelnější překážky.

Je tomu tak i s filmováním leteckého dne: operatérům filmových týdeníků byl přístup na kbelský letecký den zakázán. Americkým společnostem

bylo sděleno, že ministerstvo národní obrany bude letecký den filmovati samo a že natočené snímky pak bude jednotlivým společnostem prodávati k zařazení do týdeníků. Tímto způsobem ovšem ministerstvo národní obrany může pozoruhodným způsobem obohatiti archiv svých amatérských snímků, propagační účel však je naprosto zmařen. Jednotlivé americké společnosti tu nezaměstnávají své školené operatéry proto, aby je nechávaly bez práce a kupovaly hotové snímky od filmových amatérů jednotlivých ministerstev. Má-li už ministerstvo národní obrany ctížádost vystupovat v roli filmového podnikatele, není možno zahraniční týdeníky žádným způsobem přinutit k tomu, aby tyto produkty v cizích zemích také zařazovaly do repertoáru. To je věc stejně vyloučená, jako nenapadne žádné světové noviny otiskovat články dodané nějakým cizím ministerstvem.

Můžeme ukázati svou armádu před světem?

Filmový objektiv pracuje vždycky subjektivně, a Foxův světový týdeník je patrně hrd na to, že je od začátku až do konce dílem Foxových operatérů a že ukazuje, jak oni se subjektivně dívají na svět: a oni to dovedou. To je fakt, s kterým naše ministerstva musí počítat. Nebude-li poskytnuta všem týdeníkům možnost, aby sinatočily samy ve Kbelích své snímky leteckého dne, můžeme s velikou pravděpodobností předpověděti, že snímky našeho leteckého dne ve Kbelích patrně mimo hranice Československa ani jeden divák nespatří.

Jde-li tu opět o uchránění některých technických tajemství, kterých se naši sousedé snad ku podivu ještě nedověděli, není nic snazšího, než aby ministerstvo národní obrany postavilo ve Kbelích vedle každého z kameramanů týdeníku Paramountu, Foxova, P. D. C. a Ufy jednoho informovaného důstojníka. Ten při každém záběru hned na místě zjistí, může-li tímto snímkem být bezpečnost státu ohrožena a operatérovi sám ukáže, co se bez závady filmovati smí: nikdo z kameramanů tu přece nehledá nic jiného, než několik zajímavých pohledů a několik obrazově nových záběrů, na které konkurence nepřijde.

Tato prakse mohla by se zachovati při kterémkoli filmování vojenských objektů. Je zavedena všude v cizině a osvědčuje se. Nesmíme být pedantstější než Němci, kteří na svém loňském branném dnu filmovali a veřejně předváděli s největšími detaily tanky, kulometry, děla i letadla; nesmíme být papežstější než Italové, kteří dokonce i z habešské války dovolovali pořizovat snímky své technické výzbroje; není důvodu, abychom měli víc strachu než třeba Belgie, která z nedávných manévřů poslala do světa docela detailní obrázky svých kulometů a děl. Bude záhodno, aby si ministerstvo národní obrany svůj úkol zachovávali vojenská tajemství neusnadňovalo do té míry, aby zakazovalo vůbec filmování jakýchkoli podniků armády a neškodilo tím naší státní propagandě. Všechny světové týdeníky se dnes hemží vojenskými snímky, každý stát se snaží ukázat modernost a technickou vyspělost své armády, každý národ chce působiti co nejsuggestivněji na své sousedy a včas jim ukázat, že se tak snadno nedá.

Máme bezplatnou propagandu.

Bylo by na čase, aby otázka naší filmové propagandy byla konečně jednou vyřešena. Nejde o její usměrnění nebo centralisování, nýbrž o její usnadnění. Ministerstvo obchodu vyřešilo způsobem pro náš stát velice příznivým první část úkolu. Dohodou s jednotlivými firmami bylo bez obtíží dosaženo toho, aby do všech týdeníků byla zařazována týdně jedna scéna československá v přibližném rozsahu asi 60 m. Dohodou mezi čtyřmi cizími týdeníky dochází k tomu, že si jednotlivé firmy nekonkurují a že natáčejí každá scénu jinou, pokud ovšem nejde o eminentní politické aktuality. Tak se stává, že cizí týdeníky hrají u nás týdně asi čtyři aktuality československé: tím bývá vyčerpáno všechno, co se zajímavého u nás děje. Jednotlivým společnostem se ponechává na vůli, které z těchto českých scén chtějí zařazovat do svých zahraničních vydání. Je ovšem přirozeno, mají-li takové americké filmové noviny v Československu svého stálého korespondenta, mají samy zájem na tom, aby od něho dostávaly zajímavé snímky a aby tyto snímky mohly zařazovat do vydání v ostatních státech. Pražské filialky pak se snaží natáčeti vždycky českou scénu tak zajímavou, aby mohla do zahraničních edicí být pojata. Tímto způsobem byly bez jakéhokoli donucování cizí firmy přivedeny k tomu, aby pracovaly nepřímou pro naši státní propagandu. Není to sice pro tyto firmy žádný velký obchod, americké týdeníky však jsou řízeny především motivem prestižním a jsou zdokonalovány spíše z touhy po slávě nejlepších filmových novin než z touhy po zisku. Toho jsme vhodně využili.

Spokojili jsme se však jen tímto prvním krokem. Ministerstvo obchodu se postaralo o to, jak se filmové snímky z Československa mají dostávat do ciziny — žádné ministerstvo se však nepostaralo o to, aby se pořizování těchto snímků v Československu usnadnilo. Pohnuli jsme cizí mocnosti k tomu, aby se na naše aktuality dívaly: teď je zapotřebí někoho, kdo by pohnul naši vládu, aby natáčení těchto aktualit umožnila. Dnes rozhoduje asi patnáct různých úřadů o tom, smí-li se něco filmovat. Chci-li filmovat třeba z dymadla ve Střekově, potřebuji k tomu povolení od ministerstva veřejných prací. Poněvadž toto z dymadla leží vedle trati a potřebuji se při jednom snímku postavit na trať, je třeba svolení ministerstva železnic a zemského velitelství. S těmi všemi svoleními se pak musím představit u příslušného přednosty stanice a požádat ho o povolení přístupu na trať v tom a tom úseku. Můžete si snadno představit, že k opatření těchto různých písemných povolení, k nimž je zapotřebí nejen referentů, nýbrž různých vyhotovovacích a doručných oddělení, je třeba nejméně čtyř neděl. Prosím, poradte teď filmovému operátorovi, jak to má zařídit, aby o každé aktualitě věděl čtyři neděle předtím a vyběhal si potřebná povolení.

Filmování s překážkami.

Je tu třeba jemného právníckého důvtipu k rozhodnutí, kam až sahá kompetence ministerstva železnic, a kde počínají zájmy vojenských úřadů: před nedávnem se stalo, že jeden z pražských kameramanů, pracující pro americkou společnost a vyzbrojený povolením ministerstva železnic, by se byl málem dostal do kri-

minálu pro ohrožování vojenské bezpečnosti státu. Místní vojenský úřad mu totiž povolení ministerstva železnic odňal a prohlásil, že na této trati železnice nemají co povolovat. Výsledkem byla jednak vzrušená interní debata mezi dvěma ministerstvy — jednak věc, která se nás dotýká blíže: snímek nějaké hezké krajiny se smělým železničním mostem, ukazujícím naši technickou vyspělost, se nedostal do filmu, a zůstalo na štěstí i pro občany československého státu pečlivě strážným tajemstvím, že dovedeme také stavět zajímavé mosty. O cizině je nám dovoleno předpokládat, že by jí byl tento snímek již neřekl nic nového.

Jak bezhlavě se u nás jedná, kdykoli jde o filmování nějakého veřejného objektu, svědčí případ s novou slovenskou vysílačkou. Americká společnost, která požádala před dvěma měsíci o povolení filmovatí zahájení provozu, dostala striktní zákaz s poučením, že anteny rozhlasových stanic jsou nejvítanějším cílem nepřátelských letců, nehledíc k tomu, že jim slouží i za orientaci. Během dvou měsíců však přestaly rozhlasové anteny být vítaným cílem střel nepřátelských letců a neslouží už za orientaci, neboť tatáž společnost obdržela od příslušných úřadů žádost, aby zahájila provozu nafilmovala. Stejně tomu bylo i se stavbou nové silnice na Slovensku: pařížská centrála Paramountu měla zájem o to, zařadit do všech svých evropských vydání scény trháni skal při stavbě této silnice, jež ukazuje, jak rozsáhlé investiční práce podnikáme v této zemi. Příslušný úřad slíbil firmě, že jí včas o trhačích pracích vyrozumí: k vyrozumění nedošlo, a když se firma o věci za čas znovu informovala, byly skály už dávno roztrhány. Nezbylo než napsati pařížské centrále: československé úřady neměly zájem, nemohl jsme snímky dodat... Touto politikou dosáhneme pravděpodobně toho, že zahraniční centrály s našimi aktualitami už vůbec nebudou počítat, ačkoliv tyto snímky dostávají zdarma.

Jak tomu pomoci?

Natáčení československých aktualit a jejich umístování ve světových edicích žurnálů je způsobem propagandy, nebo lépe druhem informační služby, z níž má náš stát prospěch, aniž ho to stojí haléř. Do kompetence zahraničního ministerstva patří starati se o to, co se za hranicemi o nás píše: bylo by na místě, aby zahraniční ministerstvo převzalo i péči o to, aby se do cizích států mohly o nás dostávat hojně a včas aktuální informace filmové. Při tomto ministerstvu je oddělení tiskové, o němž John Gunther ve své knize o „Evropě — jaká je“ praví, že je to jeden z nejlepších tiskových odborů v Evropě. Nic by informaci ciziny o nás a zájmu společností, vydávajících filmové týdeníky neprospělo lépe, než rozšířiti tento odbor na tiskový a filmový. Vždyť již dnes se tu vyřizuje část filmové agendy. V budoucnosti měl by se tento odbor státi povolujícím úřadem pro jakékoli filmování veřejných nebo státních subjektů i objektů v Československu. Jde-li o věc, jež patří do kompetence ministerstva veřejných prací, železnic nebo národní obrany, bylo by úkolem tohoto odboru spojit se s těmito instancemi, informovat se o jejich interesech, zprostředkovat mezi nimi a filmovým týdeníkem. Povolení zahraničního mini-

sterstva k filmovaniu ktorékoli scény určené pro zaslání za hranice musilo by být udělováno rychlé a s povostí opravdu novinářskou, a nahrazovalo by svolení všech úřadů speciálních. Úkolem tohoto úřadu by ovšem bylo usnadňovati práci filmových týdeníků, nikoli ji glajchšaltovati a zbyrokratisovati. Filmové žurnály si zaslouží naprosto stejného postavení, jako zahraniční tisk: poměr tiskového oddělení zahraničního ministerstva k spolupracovníkům cizích žurnálů mohl by být vzorem, jaký by měl být poměr ke spolupracovníkům světových žurnálů filmových. Je čas, aby i naše úřady dospěly už jednou k poznání, že optické a akustické noviny filmové vycházející z kopírovacích strojů si zaslouží při nejmenším stejnou podporu, jako noviny vycházející z rotaček.

věda a práce

K. H. Klapert:

Pokroky lékařství po válce

1. Hormony.

V dřívějších dobách se zaměstnávala medicína vyšetřováním zdravých a nemocných „šťav“ v lidském těle. Období této „humorální pathologie“ bylo vystřídáno v polovině minulého století „cellulární pathologií“, kterou vybudoval především Virchow a Dubois-Reymond. Tato nauka se dívá na tělo jako na spád rozličných buněk a spatřuje hlavní cíl medicíny v tom, aby byly prozkoumány zvláštnosti a vzájemné vlivy buněčných prvků. Lékařské pole rozšířily mimorádně také výsledky bakteriologie, moderní fyziky a chemie a pak úspěchy nauky o serech.

V posledních letech se objevuje nové pracovní pole: prozkoumávání tak zvaných žláz s vnitřní sekrecí. Zde se jedná, podobně jako ve staré humorální pathologii, opět o vyšetření určitých tělesných šťav — současně se však běře zřetel i na Virchowovy poznatky fyziologie a pathologie tvořivých buněčných prvků. Tyto žlázy s vnitřní sekrecí neboli žlázy endokrinní mají své jméno podle toho, že nevyprazdňují své produkty do střeva, jako na př. játra a žluč — ani na venek, jako potní žlázy vyměšují pot — nýbrž přímo do proudícího krevního oběhu. U těchto „šťav“ jde především o látky, které se vyskytují jen v nejmenších množstvích a přece jsou nejvyšší účinné. Poněvadž jejich účinek je pohánějící, jsou nazývány „hormony“. Krev je rozvádí po celém těle a tím je přivádí i na místa jejich specifického působení. Badání o otázkách hormonů stalo se významným polem medicíny posledních let. Podáme jen jeho přehled.

Množství těchto hormonů je nepatrné a ústrojí, která je produkují, bývají také většinou velice nepatrná. Tak na příklad je hypofýsa, žláza, vyskytující se v mozku, sotva tak velká jako lískový oříšek a neváží více než půl gramu. Při tom produkuje velké množství rozmanitých hormonů, jejichž určení nám dnes přispělo k tomu, že můžeme poznávat a léčit mnohé nemoci, proti nimž dříve lékaři byli bezmocní. Tak na příklad ukazovaly se v dřívějších dobách na výročních trzích a v panoptiku lidé obří postavy, kteří měli vyvolávat úžas diváků, ačkoliv si zasloužili spíše politování. Dnes totiž víme, že obrovský růst mnohých těchto osob je zaviněn nemocí, tak zvanou akromegálií, jež je vyvolána poruchou funkce hypofýsy. Hypofýsa totiž produkuje hormon, jenž podporuje vzrůst a jenž působí

také regulujícím způsobem na vznik puberty. Jestliže tento hormon se nevyskytuje nebo ho není dostatečné množství, dochází k oné výjimce, jež bývala také kdysi oblíbenou ukázkou výročních trhů: lidé trpasličího vzrůstu. Jestliže naopak se produkuje tato látka v příliš hojné míře, dochází buď k obrovskému vzrůstu, nebo k jiné chorobě, která se vyznačuje nadměrným růstem na konci kostí. Protože nejvíce konců kostí je na ruce a nohou, je tento vzrůst možno pozorovati zejména na těchto končetinách, je však viditelný také na bradě, nose i na celém ostatním těle, takže vznikají zrůdy, představující nejpodivnější a nejstrašlivější karikatury lidské postavy. Bylo ovšem podvodem, že byli tito lidé představováni jako obři: je to chorobný vzrůst zcela jiného rázu než vysoká postava s dobrým poměrem rozměrů, která se vyskytuje u určitých ras. Kromě toho dostavuje se tento chorobný vzrůst většinou teprve pak, kdy normální vzrůst je už uzavřen, tedy mezi dvacátým a třicátým rokem. Víme dnes, že tato podivná a žalostná nemoc bývá často způsobena tuberkulosním onemocněním hypofýsy, a moderní lékařství dovede tuto nemoc buď operativně nebo pomocí léčiv zmírniti a často také vyléčiti.

Ostatní tělesné „šťavy“.

Lékařským badáním se zjistilo, že hypofýsa produkuje ještě velké množství jiných hormonů, které se rozlišují podle toho, na kterém místě vznikají a jsou-li vylučovány buď přední, střední nebo zadní částí této žlázy. V přední části se vyskytuje pět různých hormonů, z nichž jeden působí nepřímo tím, že má vliv na žlázu štítnou. Přítok tohoto hormonu do štítné žlázy působí, že specifické hormony této žlázy se produkují ve větším množství. Dva další hormony působí regulujícím způsobem na výměnu tuků a uhlohydrátů v lidském těle. Konečně vznikají tam ještě dva další hormony, nejvyšší důležité pro celý organismus. Jsou to „prolan A“ a „prolan B“.

Jeden z nich má tu vlastnost, že urychluje uzrání vajíčka v ženském vaječníku, druhý působí na vytvoření tak zvaného corpus luteum. Tak bývá nazývána „žlutá skvrna“, orgán, který se vytváří na tom místě, kde vajíčko dozrálo a bylo uvolněno. Praktický význam tohoto poznatku spočívá ve vyšetřovací metodě Aschheima a Zondeka, jež umožňuje velmi ranou diagnosu těhotenství. Hormon „prolan B“ se totiž skoro vždycky najde ve druhém měsíci těhotenství v moči těhotné ženy a často již i dříve. Při provádění této diagnosu se po několik dní vstříkují nepatrná množství vyšetřované moči malým myškám samičkám, které dosud nejsou pohlavně dospělé. Je-li v moči obsažen prolan, objeví se na vaječnicích těchto myší zřetelná a neomylná znamení dozrání, z čehož je poznati, že vyšetřovaná žena byla těhotná.

Podobným způsobem jako badatelé pomalu postupují v neznámém světadíle, nebo v neobydlených polárních krajích, postupuje badání lékařů dále po tomto území velikosti malého oříšku, zvaného hypofýsa. I zde najdeme ještě území, která bychom musili označiti bílou plochou, kdybychom postupovali stejnou metodou jako zeměpisce. Tak na příklad o prostřední části hypofýsy toho víme ještě málo. Je však zajímavé, že Krohn a Zondek našli i v této prostřední části hypofýsy dobytčete hormon, jehož účinnost vyzkoušeli při pokusu se zvířetem. Podařilo se jim umělým způsobem vyvolati u oblíbené malé rybičky v akváriu typické červené zbarvení, které bývá nazýváno „svatebním šatem“ tohoto tvorečka, jež se normálně vyskytuje jen v jeho období pohlavní funkce.

Zadní část tohoto podivného a mnohostranného orgánu, hypofýsy, produkuje opět velký počet hormonů, které mají rozmanitou funkci. Jeden z těchto hormonů působí, že se

periferní buňky stahují a tím vzniká dočasné stupňování krevního tlaku. Jiný hormon má tu zvláštnost, že působí povzbudivě na hladké svaly, zejména že způsobuje vystupňování napětí v děloze ženy. Tohoto poznatku bylo využito k tomu, aby byly vyvolány kontrakce dělohy. Oba tyto jmenované hormony jsou obsaženy v léku „pituitrinu“, jenž slouží k tomuto účelu.

Produkcí těchto látek však funkce hypophyzy tak významná pro lidský život není vyčerpána. I u k a z s p á n k u je v těsné souvislosti s ní. Podle nejnovějšího badání se totiž zdá pravděpodobným, že tato žláza před usnutím dodává člověku jakýsi přirozený uspávací prostředek, a sice brom, tentýž prostředek, kterého se užívá k vyvolání spánku umělého. Hypophyza totiž má regulující účinek na množství bromu, obsaženého v lidském těle. Lékaři jsou dnes toho názoru, že tato žláza krátce před usnutím vstříkne minimální množství bromu do spodní části mozku. Všechno, co jsme tu uvedli, jsou jen základní funkce této žlázy: je pravděpodobno, že produkuje ještě jiné hormony, jejichž zjištění nám přinese teprve budoucnost.

Boj proti cukrovce.

Nauka o hormonech se nezabývá jen vyšetřováním funkce hypophyzy, nýbrž zjišťuje i činnost jiných žláz v lidském těle. Bylo zjištěno, že žláza š i t e č n á, orgán, který dřívejší filosofové, jako na příklad Descartes, pokládali za sídlo duše, vylučuje určitý hormon, jenž je v těsné souvislosti s vývojem pohlavní zralosti. Lékaři se zaměstnávali i funkcí žlázy štítné, jejíž hormon podporuje spalování tuků a funkcí vedle ní ležícího malého „tělesa epitheloidního“, jehož produkt podporuje a reguluje výměnu vápenitých látek v krvi. Nauka o hormonech prozkoumává i činnost „vedlejší ledviny“, ústrojí ležícího vedle ledvin, a jiných orgánů.

Již dříve bylo známo, že na příklad žláza p a n k r e a s produkuje důležitý hormon, který Best a Banting později nazvali insulin z toho důvodu, že jej produkuje tak zvané „Langerhansovy ostrovy“ v tomto orgánu. Tento hormon stojí v těsné spojitosti s výměnou cukernatých látek v lidském těle. Sbírá cukr ve formě „glykogenu“ v játrech. Podstata nemoci zvané c u k r o v k a spočívá většinou v tom, že játra nemají už schopnost nastrádávat cukr: to má za následek, že cukrem je přeplněn celý krevní oběh a že cukr se dá nalézt i v moči.

Úkolem vědy, potírající cukrovku, tedy bylo dodávat nemocnému tělu insulin v takové podobě, která by doplňovala nebo nahrazovala produkci tohoto hormonu cestou přirozenou. Po mnohých neúspěšných pracích velké řady badatelů podařilo se roku 1921 americkým lékařům Bestovi a Bantingovi extrahovat z pankreasu insulin a učinit jej způsobitelným k injekcím. Tím byl objeven jeden z oněch docela mimořádných léčivých prostředků, které působí neomylně. V poslední době se dějí pokusy zdokonalití léčení insulinem tím způsobem, že se podává v nové formě anebo v kombinaci s oleji a bílkovinami. Dva pražští badatelé dosáhli také pozoruhodného úspěchu v aplikaci insulinu pomocí mastí, které mohou být vstřebány kůží.

Omlazovací metody.

Badání o hormonech přineslo i objasnění funkce pohlavních žláz muže a ženy. Ukázalo, že v základě splňují dvojí úkol. Kromě vyměšování specifických pohlavních produktů, semen a vajíček, vyrábějí tyto orgány ještě zvláštní mužské a zvláštní ženské pohlavní hormony, jež mají vliv na celý organismus. Tak je produkován ve varlatech speciální se-

xuální hormon, který přímo přechází do krevního oběhu a je rozváděn po celém těle. Tento hormon má za účinek všechny specificky mužské sekundární pohlavní vlastnosti, vzrůst vlasů a vousů, anatomickou změnu hrtanu, žlázy štítné i jiných orgánů. Současně působí tento hormon „tomisačně“, což znamená, že oživuje prokrvení a současně i výživu celého organismu.

Vídeňský lékař Steinach činil pokusy se svou později proslavenou operací starých osob tím, že povzbuzoval ty buňky varlat, které produkuje tento hormon, k intensivnější činnosti, čímž dosáhl určitého o m l a z e n í. Původně se prováděla tato operace tím způsobem, že semenovod, kanál, odvádějící semeno, byl operativně přeložen, takže došlo k nakupezení semen a k degeneraci té části varlat, jejímž úkolem je pouze produkovat jednotlivá semena. Následkem toho bylo, že ostatní část varlat, které produkuje specifické hormony, vylučované vnitřní sekrecí, byly stíženy nadměrnou funkcí a počaly vlévat do krevního oběhu svůj hormonový výměšek v daleko hojnější míře než předtím.

Tato h o r m o n i s a c e působila v řadě zaznamenaných případů na operované způsobem oživujícím a „omlazujícím“. Poněvadž však tato metoda není ještě starší deseti let, bylo by ještě předčasné pronášeti o ní definitivní úsudek.

V nejnovější době činil Steinach zajímavé pokusy, jejichž cílem bylo vyhnouti se operaci a místo ní účinný sexuální hormon vstříkovati do organismu, podobně jako se to dalo při léčení insulinem. Steinachovi se skutečně podařilo zhotoviti prostředek, jenž obsahuje tento sexuální hormon v účinné formě, a uvádí, že ve třech čtvrtinách případů tím dosáhl léčivých úspěchů.

Nauka o vitaminech.

Současně s prozkoumáváním hormonů se vyvinulo nové odvětví chemicko-fysiologického badání, které bylo dříve neznámo. I na tomto poli přinesla věda pomocné prostředky k diagnóze a k léčení četných nemocí. Nauka o výživě získala z těchto pokusů neobyčejný rozmach ve formě zkoumání vitaminů. Jak velký je jejich význam, o tom svědčí okolnost, že roku 1931 svolala Společnost národů konferenci do Londýna, jež se zaměstnávala výhradně těmito otázkami.

Před několika desetiletími ještě lékaři nevěděli, že lidské tělo potřebuje kromě hlavních skupin výživných látek, jako jsou tuky, uhlohydráty, soli, voda a lipoidy — ještě jiné látky. Z tohoto důvodu stáli z valné části bezradně proti velkému množství těchto nemocí, které vznikaly z nedostatku těchto neznámých látek. Dnes již víme, že tyto látky, které pro svůj specifický význam pro lidský život byly nazvány vitaminy, musí tvořiti nezbytnou součást lidské potravy, nemá-li organismus býti stížen nemocí. Víme také již to, že neexistuje jen jeden vitamin, nýbrž že je jich veliký počet a že každý z nich, podobně jako každý hormon, zaručuje určitý specifický účinek. Hormonům se podobají vitaminy i po té stránce, že jsou účinné, i když byly použity v minimálních dávkách. Jiná souvislost mezi vitaminy a hormony spočívá v tom, že částečně přispívají vitaminy k vytváření hormonů. Částečně si dovede lidský organismus vitaminy i sám produkovati, zejména pod účinkem ultrafialových paprsků a i za jiných okolností.

Dnes byly vitaminy stejně přesně klasifikovány, stejně jako hormony, a nazýváme je vitaminy A, B, C a tak dále. Jeden z nich, tak zvaný vitamin C, je tou specifickou látkou, kterou příroda bojuje proti tomu, aby organismus neonemocněl s c o r b u t e m, nejznámější chorobou z nedostatku vitamínu. Víme dnes, že tento vitamin je velice choulostivý vůči teplotě, že je obsažen v čerstvém mléce, v různých druhých ovoce a zeleniny, zejména v pomerančích a citronech. Na

mezinárodní vitamínové konferenci v Londýně, o níž jsme se zmínili, byla dokonce ustanovena i mezinárodně platící měřicí jednotka pro množství tohoto vitamínu. Citron při tom dostal přednost před všemi ostatními plody, a mezinárodní jednotkou, podle níž se měří množství vitamínů, stalo se množství vitamínů, obsažené v desetině krychlového centimetru citronové šťavy.

Jiný vitamín, zvaný vitamín D, jenž dnes je po ruce v rozmanitých léčivech, zabraňuje vznikání a rozšiřování rachitidy u dětí. Tento vitamín se vyznačuje dále tou zvláštností, že zvyšuje odolnost lidského těla proti infekci. Má svůj zvláštní význam v době vzrůstu a zejména je důležitý pro výstavbu kostí a zubů. Na štěstí není třeba vždycky chodit pro něj do lékárny: vyskytuje se v přírodě v rybím tuku, ve vaječném žloutku, v mase, v rybách a především v jedlých houbách. V mléce a másle je ho sice jen nepatrné množství, vyskytuje se tu však v takové formě, která může být pomocí ozařování učiněna tak účinnou, že působí proti rachitidě.

Z houbná aemie.

Jiného důležitého úspěchu bylo dosaženo ošetřováním pomocí výživy při léčení perniciosní anemie, nemoci, která donedávna byla ještě nevyléčitelnou. Pro průběh této nemoci je charakteristické, že při ní v krevním obsahu poněkud a nezastavitelně ubývá červených krevních tělísek a haemoglobinu, až pacient zemře. Účinek této nemoci spočívá v tom, že morek kostí nemá už schopnost vytvářeti červená tělíška tak, jako tomu je u zdravého člověka.

Američtí lékaři Georges R. Minot a William P. Murphy zjistili, že nové vytváření červených krevních tělísek je možno podnítiti poměrně prostým způsobem, tím, že se onemocnělému podávají pokrmy z čerstvých jater. Tento objev byl učiněn roku 1926 a touto metodou se podařilo od té doby částečně zlepšiti stav mnohých velmi těžce nemocných pacientů a částečně je úplně uzdravit.

Následkem toho bylo, že byly sestrojovány účinné extrakty z jater, že byly kombinovány preparáty z jater s preparáty žaludečním a spulverisovaným syrovým žaludkem, zejména žaludkem vepřů — a že tak konečně byly objeveny metody, jak těchto léčiv použiti k injekcím, aby nemocný byl ušetřen toho, že by musil po celý život jíst neustále jen játra.

Léčení krátkými vlnami.

Zvláštní a zajímavý obor nespécifického ošetřování se otevřel moderní medicíně při ošetřování krátkými vlnami. Ještě v prvních letech po světové válce byl vykřičen rakouský lékař dr. Zeileis jako dryáčnik, protože tvrdil, že léčí rozmanité nemoci ozařováním elektrickými paprsky. Bezčtetně lidí putovalo k záračnému lékaři do Galspachu a přes všechny odpor vědecké medicíny šířily se stále zprávy, že tento lékař docíljuje mimořádných úspěchů svým léčením. Konečně si dal známý berlínský internista La z a r u s práci prozkoumatí tuto věc pečlivěji. Zjistil, že Zeileis používal katodových trubic a jiných elektrických přístrojů pouze empiricky, aniž měl jasných představ o jejich účinnosti a o jejich fyzikální povaze. Po nějaké době poklesl zájem o Zeileise. Vědecká medicína však mezitím dospěla k různým novým poznatkům, které patrně jsou spřízněny s praxí Zeileisovou. Bylo totiž zjištěno, že kromě známých druhů paprsků, jako jsou na příklad paprsky Roentgenovy, existují také ještě paprsky jiné, které mají velmi významné a v medicíně upotřebitelné účinky.

Zejména velký zájem je o obor tak zvaných ultrakrátkých vln, k jejichž studiu se dospělo nepřímo prostřednictvím techniky rozhlasové. Při pokusech s těmito vlnami se zjistilo, že různá drobná zvířata jako na příklad

myšky podléhají silně účinku těchto vysílacích stanic, jakmile se octly v bezprostřední jejich blízkosti. Jde při tom o vlny o délce 1.5 metru až do 15 metrů, jichž se v radio-technice dosud neužívalo, které však nyní jsou studovány s ohledem na budoucí praktické používání televise.

Těmto pokusům se věnoval v Americe inženýr Whitney a v Německu jenší učenci Esau a Schliephake. Při nich se ukázalo, že určité druhy gangliových buněk v mozku králíka byly poškozeny vlnami určitých délek, zatím co jiné buňky zůstaly neporušené. Tento podivný zjev měl za následek podrobné vyšetřování, jehož cílem bylo zjistiti, nebylo-li by možno těmito paprsky působiti na určitá centra stížená nemocí. To se v příštích letech skutečně podařilo. Bylo totiž zjištěno, že pomocí ultrakrátkých vln je možno s úspěchem ošetřovati hluboko ležící abscesy, na příklad plicní, podařilo se také v krátké době vyloučiti furunkulosu i carbunculy a velice příznivě se působilo na léčení nemocí reumatických. Nic z toho ovšem není možno pokládati za „zázrak“.

Zjistilo se, že jsou-li postavena do blízkosti vysílací stanice pro ultrakrátké vlny živá těla zvířat nebo lidí, je možno dosáhnouti nadměrného zahřátí, tak zvané „hyperthermie“. Malá zvířata, jako myši, mohou těmito paprsky býti usmrcena. U lidí byla zvyšována teplota až na 39 až 40 stupňů, to je teplotu vysoké horečky.

Od základních objevů slavného vídeňského nositele Nobelovy ceny Wagnera-Jauregga bylo známo, že tímto zvýšením teploty mohou některé nemoci, jako na příklad paralyza, být částečně nebo úplně vyléčeny. Teploty se docílovalo tím způsobem, že byla uměle organismu nacočkována malarie a vyvolána tak zvaná „léčivá horečka“. V poslední době se však dějí pokusy, směřující k tomu, aby toto zvýšení teploty se svým prospěšným účinkem bylo dosaženo pomocí krátkých vln. Určitou dobu se zdálo, že bude dosaženo úspěchu. V poslední době se však zjistilo, že úspěchy potrvaly jen krátkou dobu. Je však jisto, že ozařováním pomocí ultrakrátkých vln se otevřelo medicíně nové a významné pole.

Postup proti rakovině.

Boj proti rakovině dosáhl v posledním desetiletí po dvou stránkách významných úspěchů. Po stránce léčení se pokračilo v tom směru, že včas poznané a ošetřované případy rakoviny mají velice příznivý průběh. Po praktické stránce je možno říci, že tyto „rané případy“ jsou skoro vždy vyléčitelné. Moderní léčení paprsky Roentgenovými, radiem a metodami operativními je dnes již úspěšnou zbraní proti této těžké chorobě. Za druhé se podařilo podstatu této choroby poznati alespoň daleko zřetelněji, než to bylo možno dříve. Studium onemocnělých buněk bylo zjištěno, že rakovinné nádory se skládají z buněčného materiálu, jenž se po mnohých stránkách liší od normálních buněk lidského těla. Tento materiál roste daleko rychleji, než buňky zdravé, a není žádné hranice, kdy by jeho vzrůst přestával. Rakovinný útvar je jaksi specificky „jedovatý“, takže je schopen obklopující zdravou tkáň rozpouštět, stravovati ji. Rakovinná buňka špatně „dýchá“ a vytváří daleko více kyseliny mléčné než buňka normální. Přenáší do krevního oběhu různé jedy, které samy o sobě také mají za účinek těžké poškození celého organismu. Kromě toho má rakovinná tkáň schopnost „metastasy“, to jest přenášeti malé stupínky rakovinou pozmeněného materiálu na jiná místa organismu a způsobiti tam nové nádory.

O rakovině jsme dnes přesvědčeni, že je to degenerační proces určitých skupin buněk, které v organismu již jsou. Že by existoval nějaký specifický „bacil rakoviny“, zdá se

dnešnímu lékařství již nepravděpodobným. Průběh rakoviny, jak ho dnes známe, poskytuje zcela jiný obraz než nemoci, při nichž dochází k infekci.

Moderní medicína poznala, kterým mechanickým, chemickým, thermickým nebo jiným opakovaným drážděním je třeba se vyhnouti, aby bylo zabráněno rozšíření rakoviny, a zjistila také, který typ je rakovinou nejvíce ohrožen a jak dalece je možno jeho konstituci „přeladit“. Rakovinou jsou na příklad ohroženi ti jednotlivci, kteří vykazují nadprodukcii hnilobných látek střevních, jako je indol a skatol. Těmito látkami se přetěžuje krev, zejména tehdy, bývá-li s nimi současně spojena nedostatečná funkce střev. Je nám dnes známo, že kromě příčin všeobecných a vnějších, může vznikati rakovina i vlivem „střevní flory“, která obsahuje nadbytek těchto látek. Často postačí prosté předpisy diety ke změně této flory. Poznání těch procesů, které podporují rakovinnou degeneraci buněčné tkáně, pomáhá dnes medicíně k tomu, aby nalézala stále úspěšnější prostředky, jimiž je možno dosáhnouti toho, že vznik rakoviny stane se alespoň nepravděpodobný, není-li už možno zcela mu zabránit. Medicína obchází problém rakoviny se všech stran a obkličuje jej stále těsněji, takže se zdá, že se jí podaří zbývající neznámé prvky v dohledné době určitě vyloučiti.

Přehlédneme-li objevy lékařů v těchto letech, dojdeme k poznání, že kromě dvou nebo tří kardinálních objevů nedošlo v poválečné medicíně k tak kardinálním převratům, jako v některých jiných oborech vědy. Pokroky medicíny v těchto letech spočívají spíše v množství drobných objevů a ve všeobecném zdokonalení a zjemnění léčivých metod.

A. J. Storfer :

Osudy slov

Apači.

Příslušníci indiánského kmene, kterým říkáme Apači, si sami říkají docela jinak. Nazývají se muži (nte) nebo muži lesa (šisinte). Protože však byli kmenem zvláště divokým a bojovným, nazývali je jejich sousedé „apagvace“, lidmi války. Španělé toto slovo stáhli a nazývali je los apaches. Ze španělštiny se dostalo toto slovo do ostatních evropských jazyků; do nejširších vrstev rozšířily známost tohoto jména indiánské romány Fenimora Coopera.

V nové době dostalo se jméno tohoto indiánského kmene přenesením i na cynické a násilné zločince a mladé muže spodních vrstev, žijící v Paříži v kruzích nevěstek. Známý badatel řečí spodních vrstev Sainéan definuje apače jako zloděje, který současně je pasákem a vrahem. K tomuto přenesení indiánského jména došlo prý tím způsobem, že v pařížské čtvrti La Villette žila banda vrahů, jejíž členové byli patrně nadšenými čtenáři indiánských románů a sami se nazývali „les Apaches de Villette“. Snad působilo ke vzniku tohoto pojmu i to, že Aristide Bruand, známý básník písní zločinců a nevěstek, srovnal v devadesátých letech v jedné své básni krutost svých hrdinů s ukrutností amerických Apačů.

Do nejširších vrstev se dostal tento pojem teprve tehdy, když roku 1902 v časopise „Matin“ otiskl Victor Morris svou reportáž ze života v podsvětí. Ve svém dnešním smyslu stalo se toto slovo mezinárodní několik let před světovou válkou, když těžce ozbrojená tlupa zločinců na pařížské periferii se postavila na několik dní na odpor proti celému oddílu policie, a vzdala se teprve po dlouhém obléhání, které osobně řídil policejní prefekt.

Robot.

Staroslovanský výraz „rabu“ znamenal čeledína nebo otroka. Od staroslovanského rabu vede vývoj k českému robot a polskému robot, což znamená nedobrovolnou práci a službu na polích pánů. Toto slovo se dostalo už ve čtrnáctém století do němčiny, kdež dalo pozdní středoněmecký výraz Robot a Robolt. Od tohoto je odvozeno i německé vlastní jméno Rowohlt a také berlínský výraz sich abrabatten, což znamená pořizovati namáhavou práci.

Naše dnešní slovo „robot“, užívané i v angličtině, francouzštině a jiných jazycích, je vzato z utopického dramatu Karla Čapka „R. U. R.“, z něhož pochází i výraz Roboter, označující stroj, podobný člověku, konající mechanické práce. Slovo „robot“ je tedy druhým výrazem pro práci. Zatím co pojem „práce“ (Arbeit) se během staletí zbavil svého příděchu námahy a nedobrovolnosti, a zatím co byl povýšen tímto způsobem do vyššího stavu, a stal se slovem, které oslavuje etika, náboženství i poesie — omezil se pojem robot na namáhavou a nedobrovolnou složku činnosti. Jenom v některých nářečích německých slovo „Arbeit“ si zachovalo ještě původní smysl a znamená ve Švábsku určitou dětskou nemoc, v holandštině dokonce i porodní bolesti (arbeydt).

Šarlatán.

Je to jedna z nadávek, užívaných o lékařském stavu, která během času nabyla samostatného života. Slovo šarlatán není odvozeno od šarlatové červeného doktorského pláště, nýbrž od francouzského charlatan. Tento pojem vznikl z italského výrazu charlare, což znamená žvatlati. Pochází z doby, kdy lékaři byli doslova ještě nuceni na trhu pokřikovati, poněvadž tehdy ještě nebylo vědecké práce a eventuálně jiné formy, již by lékař na sebe mohl upozornit. V dnešní době tento pojem není už omezen pouze na stav lékařský.

Atentát.

Slovo „atentát“ vzniklo z předpony ad a z latinského slova tentare, jež znamená zkoušet, pokoušet se, útočit, pokoušet. Doslova znamená slovo atentát totéž, co pokus. Bylo užíváno nejprve ve francouzštině, odkud se dostalo do němčiny, kdež je nalézáme nejprve v novinách za doby třicetileté války. Původně bylo užíváno jen ve smyslu právním jakožto trestný zásah do cizí právní sféry, po době třicetileté války však nabylo smyslu útok, přepadení, užití násilí, pokus o vraždu a bylo užíváno i v přeneseném smyslu jako „atentát na něčí čest“.

Effendi.

Každý, kdo četl kdy nějaký román z orientu nebo z Turecka, zná slovo effendi ve smyslu „můj pane“. Málokdo však ví, že toto slovo vzniklo z řeckého slova autos. Je to totéž slovo, z něhož máme dnes výraz automat, což znamená „samojednající“, autopsie, což znamená něco vlastníma očima viděného, automobil, něco, co se samo pohybuje, autonomní, to, co se řídí podle vlastních zákonů a v nejnovější době také autarkie, což znamená „sebezásobování“.

Ve staré řečtině máme pro představu člověka, který sám vládne, pojem autokrat, a druhý pojem autheutes. Z toho se vyvinulo slovo autentický, což vlastně znamená pravý, ryzí, spolehlivý. Když se slovo přeměňovalo v novořecké, nastoupilo na místo řeckého „u“ písmeno „f“, což odpovídá všeobecné správnosti hlásek „u“ a „v“. Je to podobný zjev, jako když starořecké slovo svoboda, „eleutheria“ se proměnilo v novořecké „eleftheria“. Tak se stalo, že z klasického autheutes se vyvinulo novořecké affendi, z něhož vzniklo turecké oslovení effendi.

Je mnoho příkladů jiných slov, která se vyvinula ze stejného základu a nabyla docela rozmanitého smyslu. Tak na příklad stejného původu jsou slova „křesťan“ a „kre-

tén“, německé „Bezirk“ a „Zirkus“, německé „Bollwerk“ a francouzské „Boulevard“, německá slova „Börse“ a „Bursche“, slovo „Strolch“ a „Astrolog“ a jiná.

P a k á ž.

Francouzské slovo *bagage*, zavazadla, znamená původně jen předměty, které s sebou veze vojsko. V šestnáctém století dostalo se toto slovo přes holandštinu do němčiny. Do francouzštiny dostal se tento výraz z latinského pojmu *bagia*, jež znamená skříňku nebo pytel.

Francouzské slovo *bagage* nabylo v dnešní době vedle smyslu „zavazadla“ také smyslu „holota“, „pakáž“. Ve francouzštině tohoto hanlivého pojmu není, v němčině však tento druhý pojem úplně převládá nad původním smyslem „zavazadla“. Jak toto slovo nabylo svého hanlivého smyslu, vysvětluje nám vývoj německého slova „*Plünder*“, které původně znamená domácí nářadí, později slovo „*plündern*“ (pustošiti) nabývá smyslu odnášeti domácí nářadí. A slovo „*Plunder*“ nabývá smyslu „kořist“. Později nabývá totéž slovo významu „bezenný krám“, „haraburdí“. Tento pejorativní význam se vysvětluje tím, že kořistěním, „*plündern*“, a nošením zavazadel „*bagage*“ se nezaměstnávali aktivní válečníci, nýbrž méněcenné hordy, které táhly jako příživníci vlastních bojovníků. Poněvadž mezi nimi byly také nevěstky, nalézáme tentýž výraz zkomolen v dnešním rčení „*flundra*“.

Ze středolatinšského „*bagia*“, jež znamenalo skříň nebo pytel, vzniklo také francouzské zdrobnělé *bagatelle*, maličkost, které v italštině jakožto *bagatella* nabývá také smyslu kejklířský kousek. Do češtiny se dostalo ve smyslu „maličkost“ jakožto *pakatel*, *pakatýlek*.

B a s t a r d.

Slovo *bastard* je užíváno ve smyslu „nemanželské dítě“. Slovo *basto* znamená „sedlo“ a *bastard* bývá odvozováno jakožto „syn ze sedla počatý“.

Ke spojení představy nemanželského dítěte s představou sedla přispívá okolnost, že sedla bylo skutečně užíváno tím způsobem, že si je jezdcí v noci brali s sebou do světnice a kladli na ně hlavu jako na polštář. Kdo si vzpomene na jadrná erotická dobrodružství Sancho Pansa, jak je popsal Cervantes, má představu o tom, co se vyvádělo v krémách na takovém „*basto*“. A stejně jako ve Španělsku chovali se k děvečkám v krémách i mezkaři v Provinci.

P a j z l.

Ve Vídni se jmenuje malá hospůdka „*Beisl*“. Ještě roku 1922 najdeme v seznamu slov z řeči zlodějů, nevěstek a pasáků, které sestavil pro úřední potřebu policejní úředník Petrikovits, překlad tohoto slova jako „kréma špatné pověsti“. Od té doby však hanlivý význam z tohoto slova vymizel a převládá smysl zněžňující a zdobňující, takže dnes se leckterá vídeňská hospůdka sama oficiálně nazývá „*Beisl*“. Toto slovo „*Beisl*“ je odvozeno z hebrejského *ba jis*, které nalézáme v arabštině jakožto *ba ita* v babylonštině jako *bitn*. Německá řeč tulácká přijala slovo *Bais* z hebrejštiny ve smyslu „dům, kréma, hospoda“. V zlodějském nářečí nalézáme i složeninu „*Schlofelbais*“ ve smyslu „trestnice“ a „*Kontrafussbais*“ ve smyslu „divadlo“ i jiné složeniny.

Z hebrejštiny a ze zlodějského nářečí německého dostal se tento výraz i do češtiny ve formě „*pajzl*“. Málokdo z těch, kdož ho dnes užívá, tuší, jak vznešené předky až v Arabii a Babylonii má tento výraz.

D i s k r e t n í.

Francouzi užívají přídavného jména *modéré* a *Anglican* *moderate* na označení umírněnosti a skromnosti. Vedle toho užívá stejně francouzština jako angličtina v podobném smyslu vzdělané umírněnosti slova *discret*. V tomto slově je obsaženo řecké *krinein*, jež znamená „nazíratí“, „rozlišovati“. Slovo *discret* znamená tedy

rozlišení, držení od sebe. Ve středověku znamená rčení *homo discretus* člověka, který dovede řádně rozlišovati. Teprve později nabylo tento pojem dnešního smyslu *diskretní*, jehož se používá pro člověka, jež dovede něco taktně zamlčeti a jež ve vazbě „*diskretní vzorek*“ nebo „*diskretní hudba*“ nabývá smyslu „nenápadný, nekríkavý“.

B l u z a.

O indigově modrých halenách, které si převlékali křížáci přes brnění, se tvrdilo, že jsou zhotovovány v egyptském městě *Pelusium*. Středolatinšské *pelusia* znamená tedy doslovně „oděv pelusský“. Z toho se vyvinulo dnešní pojmenování „bluza“, jež se dostalo do všech evropských jazyků. Z Francie přišlo do Německa roku 1827 jako pojmenování části ženského oděvu. Později však nabylo v němčině i v jiných jazycích smyslu obyčejného kabátu, který nosili vojáci, formani a dělníci. V pařížském argotu znamená *la blouse* totéž, co „obyčejný lid“. Ve druhém císařství byli označováni tajní policisté, převlečení za dělníky, výrazem *la blouse blanche*. V polovině minulého století byla pokládána bluza za typický oděv dělnictva, takže roku 1848 pojmenování „muži v bluzách“ znamenalo totéž co „revolucionáři“. Heine napsal ve svém pojednání o únorové revoluci, že Francouzi vyrostli už z royalistické *livreje* a zaměnili ji za „republikánskou bluzu“.

Stalo se častěji, že politické hnutí bylo nazýváno podle části oděvu. Selské povstání v polovině čtrnáctého století ve Francii bylo nazýváno *Jacquerie* podle toho, že sedláci nosili krátký kabát, zvaný *Jacque*, z něhož vzniklo pozdější německé slovo „*die Jacke*“. Roku 1502 vzbouřili se švábská sedláci, jejichž typickým kusem oděvu byl střevíc, uzavovaný na řemínky, zvaný „*der Bundschuh*“. Z toho se vyvinul výraz „*ein en Puntschuh machen*“, což znamená totéž jako vzbouřiti se. Z toho vznikl i náš dnešní výraz „puč“. Je známo, že název francouzských revolucionářů „*sansculottů*“ vznikl z toho, že nosili dlouhé pantalonky a nikoliv krátké „*culottes*“ (naše kalhoty). — Móda Piemontanů z *Carmagnoly*, šosatý kabát s přeloženým límcem, jež se vžila právě v době francouzské revoluce, dala název jednak tanci „*carmagnole*“, jednak revolucionářům samotným. Dnešní příklady s košilemi různých barev svědčí o stejném vlivu.

C h a t e a u b r i a n d.

Na celou zeměkouli se dostal tento název určitého druhu *beefsteaku*, i tam, kde básník téhož jména se svými romantickými povídkami zůstal neznám. Je to ironie, že básník vysokých aspirací, který se sám živil jen mlékem a vzpomínkami, zůstává dnes v paměti většiny lidstva ve formě *beefsteaku* s brambory. Nosil ve svém mozku celý svět, snil o tom, aby pomocí svého pera vytvořil svět nový, a výsledkem toho všeho je jméno na jídelním lístku. Tato nespravedlnost vůči *Vicomtu de Chateaubriand* však je současně i křivda proti skutečnému vynálezci tohoto druhu *beefsteaku*, jehož jméno zůstává budoucnosti zamlčeno. Celá ta sláva patří totiž vlastně panu *Châbrillonovi*, jež byl ve své době slavným kuchařem. Pařížští restauratéři však jméno jeho slavného *steaku* přeměnili na *Pařížanům* ještě známější jméno pana *Chateaubrianda*, který tímto způsobem vděčí za větší část své popularity pařížským restaurátérům než literárním historikům.

J s o u s p o l u p o d j e d n o u d e k o u.

Tento výraz znamená, že dva lidé jsou spolu tajně o něčem dohodnutí, a vyskytuje se v různých evropských jazycích. Původně však ti, kteří byli spolu pod jednou dekou, nechtěli něco skrývat, nýbrž naopak, hledali pro to veřejné svědky. Po celý středověk se totiž udržoval zvyk, že rodiče a příbuzní doprovázeli mladý manželský pár do jejich ložnice, a platilo právní pravidlo, že manželství jakožto právní akt bylo uzavřeno teprve v té chvíli, kdy oba manželé

byli prikrytí jednou prikryvkou. Nemecká právni formulace o tom pravila: „Ist das Bett beschritten, so ist das Recht erstritten.“ Tak také i cisar Fridrich III. při své svatbě prikryl před celým shromážděným dvorem dekou sebe a svou mladou manželku Lenoru k velikému úžasu všech přítomných španělských dvorních dam, které na tento obřad nebyly zvyklé. Z obřadu se stala později pouhá symbolická formalita a od šestnáctého století nevstupovali již mladí manželé pod tuto pokrývku svlečení, nýbrž pokrývka byla nad nimi pouze přidržena. Konečně z celého obřadu zbylo jen dnešní rčení.

D u m d u m.

Slovo „demdem“ znamená v perštině a v hindustanštině pahorek nebo zvýšené místo, na němž jsou umístěny baterie. Stejně jméno měl i vojenský tábor nedaleko Kalkuty, jenž byl od roku 1783 do roku 1835 hlavním stanem slavného anglického bengálského dělostřelectva. V tomto táboře se po prvé užívalo nábojů s otupenou špičkou, které způsobí širší poranění než náboje normální. Podle onoho tábora nazývali Angličané tyto střely „demdem“ a aby toto slovo bylo v angličtině správně vyslovováno, psali je anglickým pravopisem „dumdum“. Přes tento pravopis dostalo se slovo s nesprávnou výslovností i do jiných evropských jazyků. Všeobecně se tento pojem rozšířil po burské válce, kdy angličtí vojáci byli obviňováni, že užívali nábojů, jejichž špičky byly nožem otupeny.

F a n a t i c k ý.

Toto slovo vzniklo z latinského výrazu *f a s*, jenž označoval to, co odpovídá božskému právu. Co bylo bezprávným, jmenovalo se *n e f a s*. Posvátné místo se jmenovalo *f a n u m*, z něhož je odvozen dnešní výraz „profánní“, jenž označuje něco, co je mimo chrám, co není posvátné, co je obyčejné. Z toho bylo odvozeno latinské slovo *f a n a r i*, které bylo užíváno o člověku, který zuřivě řádil, byv nějakým božstvem uveden do vytržení. Odtud dostalo se slovo *f a n a t i c* skoro do všech kulturních jazyků ve smyslu nadšeného přívržence nějaké doktriny. Sloveso *z f a n a t i s o v a t i* objevilo se po prvé za francouzské revoluce, když sedláci kraje Vendée byli poštváni proti republice.

G a u n e r.

Lubecký policejní ředitel Avé-Lallemant napsal roku 1858 ve svém základním díle o tulácích a o jejich řeči, že německé slovo „Gauener“ je zkratkou slova „Zigeuner“. Jiní je odvozují ze slova zlodějské hantýrky *G a n n e f* (zloděj), které dnes je po Berlíně rozšířeno ve formě *der G a n o w e*, což navazuje na hebrejský výraz stejného smyslu *G a n n a b*. Třetí etymologie odvozuje toto slovo z italského slovesa *i n g a n n a r e*, jež znamená podváděti.

Všechny tyto tři etymologie jsou nesprávné, neboť původní německá forma tohoto slova není *G a u n e r*, nýbrž *J a u n e r*, jak to také nalzáme u Lessinga i u Schillera. Kořeny tohoto slova jsou patrně v hebrejském slově *j a w a n* (Řek), z čehož v židovském žargonu vzniklo slovo *j o w e n* (lstný a záluďný národ). To souvisí s jménem řeckého kmene ionů, kteří se původně jmenovali *j a w o n e s*. Tito ionové zprostředkovali obchodní styky s Orientem, takže není divu, že jméno ionů bylo v hebrejštině ztotožněno se jménem Řeků. Ze slova *j o n i e r* vzniklo tedy samostatným vývojem jako nevlastní bratr slovo *J a u n e r* a *G a u n e r*.

Řekové neměli vůbec nikdy u druhých národů valné pověsti. Už Cicero mluvil potupně o řecké nespolehlivosti (*graeca fides*) a Plautus tvrdil, že od Řeků je možno kupovati jen za hotové. Euripides praví, že se nemá věřit žádnému kroku Řeků a u svatého Jeronýma se dočteme, že slovo *Ř e k o v é* znamenalo totéž, co podvodníci. Ve francouzštině znamená slovo *g r e c* ve staré době lstného a falešného hráče, ačkoliv všichni tito „Řekové“ špatné pověsti, které Francouzi v rokokové době poznali, byli vlastně Italové. Hanlivý smysl ve slově *g r e c* se zachoval ve francouzštině až podnes.

G a z e t a.

Slovo „Gazette“ ve smyslu „noviny“ objevilo se ve Francii po prvé roku 1631, kdy Theophraste Renaudet počal vydávati první italské politické noviny s názvem „Gazette de France“. Do Francie dostalo se toto slovo z Italie, kde už v šestnáctém století noviny byly nazývány „gazetta dell novità“. Toto pojmenování bylo dlouho odvozoováno od slova *g a z z a*, což znamená lasička, poněvadž noviny byly srovnávány se žvatlavými lasicemi. Básník Giambattista Castis nazval ve své básni „Animali parlanti“ novináře lasicemi, prolhanými žvatlavými a prodejnými zvířaty. Tato etymologie je sice vtipná, ale nesprávná.

G a z z e t t a se populárně jmenovala v Benátkách v první polovině šestnáctého století mince, která byla v oběhu i v Toskánsku a v Dalmácii. Měla cenu dvou solidů. Za ni se prodávaly první noviny, v Benátkách tištěné. Proto, když v Benátkách roku 1536 vycházely rukou psané noviny o válce se Solimanem II., bylo jméno mince *g a z z e t t y* přeneseno i na noviny samotné.

Odkud pochází jméno oné mince? Podle dosavadního badání se zdá, že italské slovo *g a z z e t t a* je zdobněnou staroperského výrazu *g a z z a* (poklad, bohatství). Od tohoto slova pochází asi také jméno města v jižní Palestině *G h a z a*. Od tohoto palestinského místního pojmenování pak je odvozeno i pojmenování *g á z a*, jímž se označují jemně tkané a průsvitné hedvábné nebo bavlněné látky.

G h e t t o.

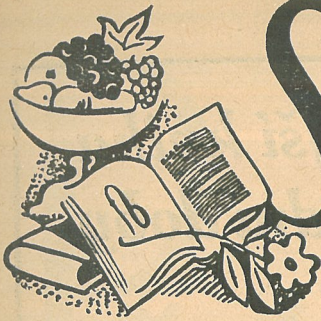
Už ve starověku obývali židé místy zvláštní městské čtvrti, jako na příklad v Římě Trastevere. Zvláštní pojmenování pro tyto části města však vzniklo teprve ve středověku. Dnešní Židovská ulička ve Strassburgu má své jméno už přes sedm set let a již z roku 1233 máme doklady pro její pojmenování „vicus judaeorum“. Jméno *g h e t t o* se objevilo po prvé v Benátkách: roku 1516 byla čtvrt benátských židů spojena v *g e t o n u o v o*. Z roku 1531 máme doklad u benátského historika, že v *g e t u* hrála židovská divadelní skupina. Toto slovo se vysvětluje rozmanitým způsobem. Z talmudsko-hebrejského jazyka se odvozuje slovo *g h e t*, jež znamenalo odloučení nebo rozloučení (v dnešní židovské němčině nazývá se manželská rozluka „sich getten“). Jiní odvozují slovo „gheto“ od řeckého *g e i t o n* (soused). A jiní od italského *b o r g h e t t o* (malé tržiště).

Nejpravděpodobnější je výklad, že výraz ghetto pochází od italského slovesa *g e t t a r e* nebo *g h e t t a r e*, jež znamenalo slévatí, poněvadž židovská čtvrt v Benátkách sousedila se slevárnou děl. Podobný zjev, že určité jméno se odvozuje od určité ulice, nebo podle určitého sousedství, přichází nám v jazykozpytu častěji.

Jemný a vkusný dopisní papír je spolehlivým průkazem dobrého taktu a vybrané zdvořilosti. Pečujeme stále o to, abychom svým váženým zákazníkům posloužili papíry jakostně nejlepšími a decentně moderními. Zvolte si dopisní papír svého osobního vkusu z našeho obsáhlého vynikajícího výběru.

KAREL KELLNER, PRAHA, Václavské náměstí 61 – Dlouhá třída 17

Svět knih

Roč. 6. Číslo

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

22

Světový tisk o knize

JOHNA GUNTHERA: Evropa — jaká je.

Je to kniha tak vzrušující, že by se mohla zdát sensační; to souvisí s tím, že žijeme v sensační době.

Harold Nicolson
v „Daily Telegraph“.

Skvělá a znamenitá práce... Jeho úsudek o lidech a věcech je svrchovaný a bystrý. Píše dobře. Vypráví anekdoty, ale všechny mají vztah k jeho tvrzení. Má smysl pro humor. Jeho kniha zkrátka, ač má přes 500 stran, je dobrou četbou od počátku až do konce.

George Glasgow (Observer).

Neobyčejně poutavé... Nevím, je-li vůbec nějaký zajímavější a poučejší průvodce obyčejného člověka po problémech a osobnostech současné Evropy.

Robert Lynd (News-Chronicle).

Je to jaksi politický průvodce po Evropě; ale na rozdíl od průvodců (ač je i jím skutečně) je živý a neobyčejně poutavý, plný anekdot, epigramatických prostředků a hlubokých zážitků.

Alexander Werth (New Statesman).

Nemohu si představit nikoho, kdo by mohl lépe podat věrný a důkladný obraz dnešní Evropy. Jeho nejpřednější vlastností je jasný a nestranný úsudek o lidech i událostech.

Walter Duranty.

Gunther jest významný novinář, který píše dobře a který umí podat svou věc účinně, aniž při tom si dovolí sebemenší úchytku od pravdy pro pouhý účín. Shledal jsem jeho knihu neobyčejně poutavou a zjistil, že je přímo nabita čerstvými a hodnotnými informacemi. Je to nejlepší obecný přehled evropských věcí, jaký se mi dostal do ruky v poslední době.

H. Brickell
v New York Evening Post.

Hitler, odkud a kam

V době, kdy v autokratických zemích jsou smlouvy a podpisy, tedy čestné závazky států a národů, opět považovány za čáry papíru, kdy Německo porušilo smlouvu locarnskou, Itálie, člen Společnosti národů, napadla Habeš, rovněž členu Společnosti národů, kdy Rakousko proti svým smluvním závazkům zavádí brannou povinnost, kdy výbojová válka na Dálném východě je

K našemu prohlášení, uveřejněnému v čísle 15., konstatujeme, že jsme se přesvědčili, že článek Litnovův v Literárních Novinách nebyl napsán z rozkazu nakladatele p. B. Jandy.

Fr. Borový.

DNEŠNÍ DOBA ŽÁDÁ ZDRAVÉ SRDCE A ZDRAVÉ NERVY, PROTO LETOS VŠICHNI DO LÁZNÍ PODĚBRAD.

Jen oddalována a jediné Turecko, „asijský“ stát, prokazuje tolik smyslu pro čestné závazky, že se domáhá legální cestou zrušení demilitarisace Dardanel, vychází v českém překladu kniha hlasatele a zastávce západní liberální demokracie, WICKHAMA STEEDA, známého u nás jako vzor svědomitého novináře a spisovatele. Je muž však pro jeho široký rozhled, bystrý úsudek a rozpoznávání logických možností v budoucnosti příslušel by spíše všim právem název státníka.

Na podzim roku 1933 přednášel Wickham Steed na londýnské universitě King's College, kde je lektorem středoevropských dějin, o Hitlerovi, prostředí, z něhož vyrostl a cílech, k nimž směřuje, ať už je veřejně doznává nebo skrytý k nim pracuje. Zájem o tyto přednášky byl tak veliký, že Steed na naléhavé žádosti byl nucen dáti souhlas k jejich knižnímu vydání. Po knize byla taková poptávka, že po prvním vydání, již vyšlo v lednu 1934, následovalo ještě v témže měsíci vydání druhé a do dubna 1934 vyšlo dílo již ve čtvrtém vydání.

V knize HITLER, ODKUD A KAM? líčí Steed velmi podrobně myšlenkové a politické proudy Rakouska a Německa, z nichž nacistické hnutí vyrostlo v tu mohutnou ideovou soustavu, o jejíž realizaci se pokoušejí vůdce i strana od 30. ledna 1933; a ovšem i kam má namířeno a jak změnilo politickou konstelaci Evropy.

Kniha však vyvolala také ojedinělé námitky. Tak v časopisu SPOLÉČNOSTI PŘÁTEL napsal vynikající člen o Steedovi, že mu připadá jak muž, který chodí světem s jedním okem široce rozevřeným a s druhým zavřeným. Autor HITLERA však pisateli duchaplně odpověděl, že patrně zapomíná na přísloví, že jednooký je králem mezi slepými. A tuto zaslepenost své vlasti v r. 1914 dovede Steed své zemi vytknouti ještě dnes.

Steed je typem syna národa s nejstarší demokracií. Jest přítelem našeho národa, jemuž v nejtěžších dobách světové války prokázal nedocenitelné služby a jemuž zůstal přítelem dodnes. Jeho upřímný obdiv pro profesora Masaryka před válkou v době Aehrenthalových afér, procesu Záhřebského a Friedjungova, je velmi pěkně vyličen v jeho velkém díle TRICET LET NOVINÁŘEM. V předmluvě k českému překladu tohoto díla, již napsal prezident Osloboditel, nerozpakuje se T. G. Masaryk vděč-

ně poděkovati Steedovi za tu značnou a účinnou pomoc, kterou naši národní věci prokázal... Je věru těžko nalézt znalce tak povolaného a tak zevrubně obeznámeného se všemi problémy Evropy i celého světa, jako je Wickham Steed. Proto také těší se Steed nejen u cízích státníků, ale i u hlav států takové vážnosti — a co je neslychané vzácnou věcí — je i váženým prokem ve své vlasti.

Kniha HITLER, ODKUD A KAM? dokazuje, že Steed má nejen otevřené obě oči, ale že jimi vidí velmi jasně a bystře. Ovšem, nikdo není tak slepý, jako také ten, kdo vidět nechce, praví v úvodu k anglickému vydání knihy a k těm my ve střední Evropě patří nesmíme a také nechceme.

Český překlad Steedovy knihy HITLER, ODKUD A KAM? k němuž pro československé čtenáře napsal Steed zvláštní předmluvu, právě vyšel. Výtisk dokonale vypracované brožury na pěkném papíře stojí 18 Kč. Knihu dodá každé knihkupectví nebo přímo nakladatelství VESMÍR v Praze VII., Dobrovského ul. č. 29.

NOVÁ VYDÁNÍ KNIH. Minulý týden vyšlo již čtvrté vydání knihy Jana Welzla „Tricet let na zlatém severu“, které jest nejlepším svědkem, jak tento svěrázný osobitý talent pozorovatele a vypravěče získává stále větší a větší okruh čtenářský. A také dosud žádný z čtenářů této knihy — jejímž autorem je náš krajan ze Zábřehu na Moravě, který žil jediněcny život jako obchodník, lovec a konečně náčelník eskymáckého kmene u Severního ledového moře — nebyl zklamán. Neboť je to kniha, která úměrně k bohatství prožitého života, k jeho jedinečnosti a dobrodružnosti, je stejně velkolepá i úžasná. Je to svérázná, prostě a jadrně vyprávění o životě v polárních končinách, i o jeho pozadí z ledovců a sněhu, vyprávění, které je při vši své prostotě, boдрé hovornosti, zcela objektivitelské. Je až k neuvěření, jak tento dobrák z Moravy se dovede podívat na ledovce, jak dovede vyličit detonaci zamrzlého moře i život lidí, mezi nimiž prožíval svá nádherná dobrodružství. Proto je „Tricet let na zlatém severu“ jedinečná kniha, jedna z nejsvěráznějších, jaké máme. Nové vydání má větší formát, kvalitnější papír i dokonalejší tisk a je obohaceno o šest reprodukcí snímků i podrobnou mapkou Welzlovy polární domoviny. Brožovaný výtisk stojí 36 Kč. — Zaznamenáváme jako radostný fakt i nové vydání (již desáté a jedenácté) Čapkových „Italských listů“, které, jak se zdá, se stávají nejuspěšnějším intelektuálním průvodcem čtenářů, toužících po poznání cizí země. Fakt o to radostnější, že je to básník Karel Čapek, jeden z nejzábavnějších průvodců, který svým okouzujícími způsobem vypravěče i ilustrátora dovede ukázat na vše, co si zaslouží pozornosti. Cena knihy zůstává nezměněna, stojí brož. 12 Kč.

KAŽDÝ, KOMU NEJSOU OSUDY NAŠÍ VLASTI LHOSTEJNÍMI

přivítá v těchto dnech vyšlou knihu
STANISLAVA YESTERA

Úkoly naší obrany

Má 170 stran a stojí brožovaná Kč 20.—, vázaná Kč 32.—

OBSAH: Armáda a tisk — Politik a státní obrana — Vývoj armád — Vojenská teorie a naše postavení — Ozbrojení občané — Číslice a instituce — Manévry — Zitřejší válka a dnešní pokrok

KNIHKUPECTVÍ

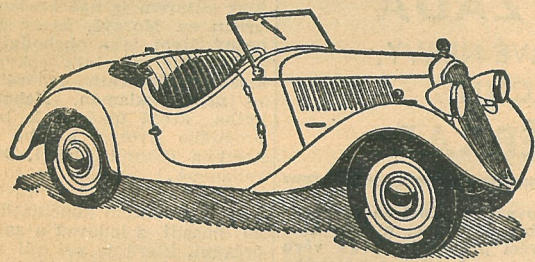
Fr. Borový, Praha II, Národní třída 18

Vydáváme za maso 15x více než za sýry
Zdraví by si žádalo poměr obrácený

ŠKODA POPULAR

rychlý sportovní vůz učiní Vás pány silnic. Oslňuje rychlostí, překvapuje malou spotřebou a uchvacuje elegancí své linie.

ASAP - Závod Mladá Boleslav

II. VYDÁNÍ

Emil Vachek:

DIVOKÉ SRDCE

Skvěle viděný a prokomponovaný rodinný příběh pražského lékaře, který nutí svého syna do silácké pózy. V jemnou, duševyptnou analýsu vetkává autor divadlo rodinného škádlení a dráždění, sobectví a chamtivosti, rozpustilých scén i dramatických výjevů, takže jeho skladba vyrůstá v obraz „rodinného kruhu“ v českém měšťanstvu.

J. Vodák v ČESKÉM SLOVĚ:
"V naší krásné próze nemáme mnoho knih, jež by se s DIVOKÝM SRDCEM směly pít o přednost."

36 Kč, vázané 51 Kč. Zašle obojí vás knižkupec nebo nakladatelství

SFINX, B. JANDA, PRAHA XVI.

Nejúspěšnější kniha poslední doby

N. A. OSTROVSKIJ:

JAK SE KALILA OCEL

400 stran Kč 25,-, vázané Kč 35,-

CO PSALA KRITIKA:

- „Ú-Z. NOVINY“:
„Jak se kalila ocel“ je podivuhodný román podivuhodného spisovatele.
- „PRÁCHEŇ“:
Velmi silné dílo dnešní sovětské tvorby.
- REDAKTOR PRAGER, „SVĚT MLUVÍ“:
Je to mohutné dílo, které svou „neliterárností“, svým dynamismem, spádem a hutnou pravdivostí může se přiřadit k vrcholům moderní tvorby ve SSSR.
- „LITERÁRNÍ KRUH“:
Zase jedno dílo, které nechce opakovati minulost vyprávěci. Autor dovedl si vybrati život takový, který odpovídá vlně básnického pohledu. Kapitoly o životním boji jsou nejkrásnější prosaickou básní, jaká kdy byla napsána.

U VŠECH KNIHKUPCŮ!

**NAKLADATELSTVÍ KAREL BORECKÝ, PRAHA II,
SOUKENICKÁ UL. Č. 8**

DR. HANA A ABRAHAM STONEOVI

Kniha o manželství

Vážné, věcné a srozumitelné pouč. o sexuálních problémech člověka s doprovodem Marie Majerové. 256 str. 35 Kč brož. 47 Kč v celopl. vazbě

U KNIHKUPCŮ!

DRUŽSTEVNÍ PRÁCE V PRAZE

V komisi B. M. Klika, Praha I, Melantrichova ulice číslo 1

Pozorujte, kolik lidí ještě zanedbává pěstění zubů. Potom uvidíte, jak příjemným dojmem působí svěží ústa s pěstěnými bílými zuby.

Chlorodont